

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

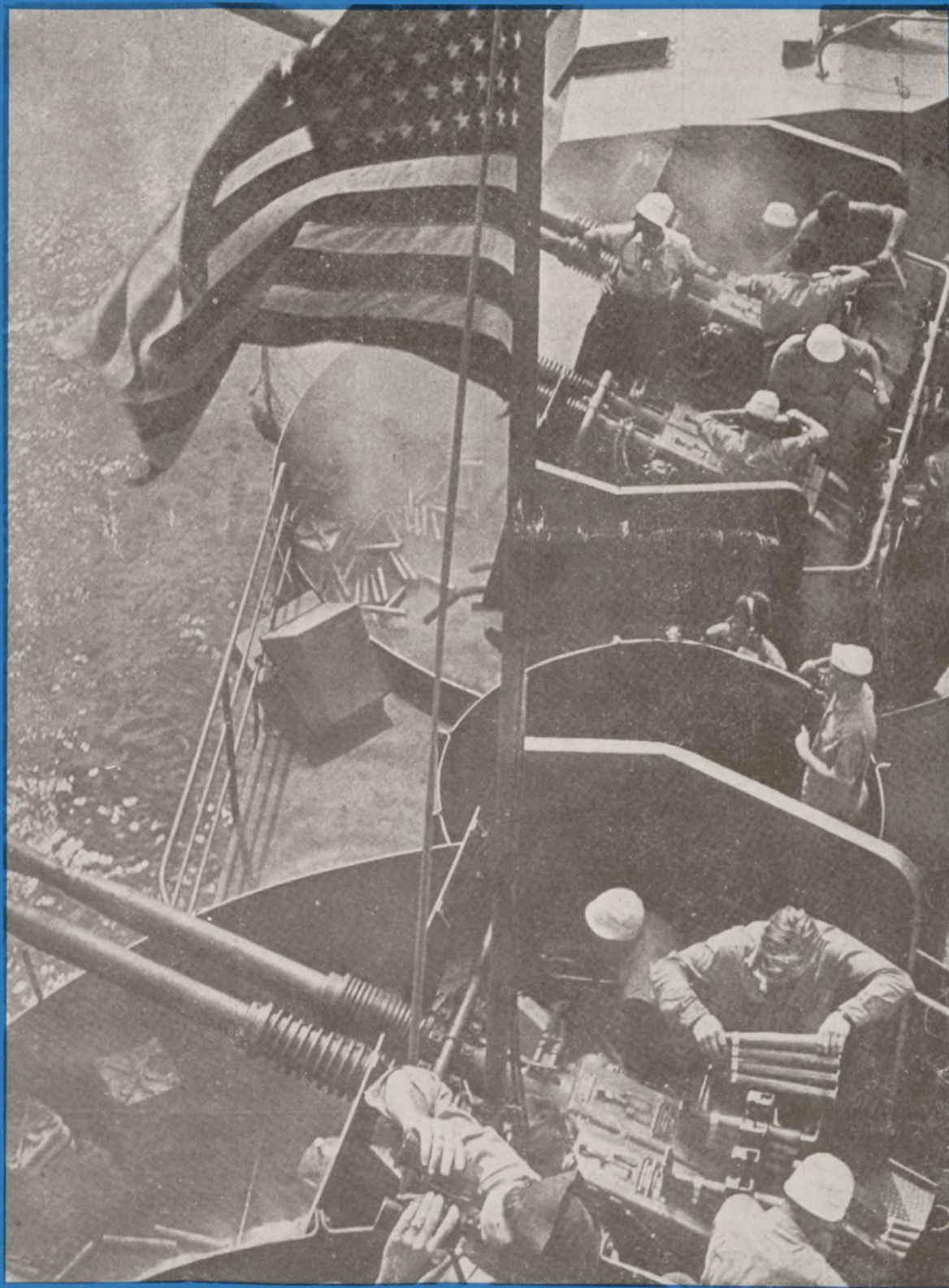
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 2
April
1984

USA-krigsskib i aktion på invasionsdagen 6. juni 1944.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. (04) 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, tlf. (04) 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Maskinmester H. P. Skjøldborg, Skovbrink 9, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 42 57 07. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,

5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Vølmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Direktør Bernth Johannesson
Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

Arkitekt M. A. A. Børge Andresen
Stokkevad 6, 2850 Nærum
Tlf. (02) 80 13 40

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kærraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse
Tlf. (02) 48 56 74

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 2.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

**Pigtraad -
Gestapofangen**

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bjernedevej 40 A,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Telefontid: kl. 17-18
Årsabonnement 50,- kr.
Udenfor Skandinavien betales et
portotillæg på 20,- kr.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt ved
henvendelse til udleveringspost-
kontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

D-dagen blev vendepunktet . 27
Fangestævnet i Haderslev
bliver nordisk 31
Mindelunden i Aalborg
indvies 4. maj 1985 32
Røde Kors igen i
Frøslev-lejren 33
Den norske frihedssang . . 34-35
Runde dage 36-37
Kammeraterne fortæller . . . 41
Veras historie på film 41
Foreningerne 42-48
Mindeord 50

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/6 og 15/8 1984.
Stof fremsendes senest 4 uger
før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 2

APRIL 1984

39. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen Gestapo-
Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

D-dagen blev vendepunktet

I dagene 4.-6. juni vil invasionskysten i Normandiet være midtpunkt for en lang række højtideligheder, der vil samle store folkeskarer. Anledningen er 40-års dagen for de allieredes invasion, der bragte et vendepunkt i anden verdenskrig.

Der er tilmeldt over 100.000 deltagere, deraf alene fra USA mere end 20.000.

I området er der naturligvis ikke hotelkapacitet til så mange, og i en radius af 30-40 km er alt forlængst udsolgt.

Fra Danmark arrangerer De Allieredes danske Våbenfæller og FV rejser dertil. FVs rejse er på 11 dage. Den starter den 1. juni i København, går over Holland med besøg på slagmarkerne ved Arnhem. Der besøges en tidligere KZ-lejr i Belgien, og efter deltagelse i højtideligheder i Normandiet, slutter rejsen med et tre dages besøg i Paris. Turen koster alt inclusive 3.450 kr. Den ledes af Frank Zorn.

Da begivenhederne var skelsættende, bringer vi her en omtalt af dele af kampene samt en beretning fra en norsk deltager i invasionen.

Operation »Overlord« Invasionen i Nordfrankrig

I over to år havde de allierede truffet forberedelser til at storme »Fæstningen Europa«. Nu, i foråret 1944, ventede to millioner mand i England, der var forvandlet til en gigantisk militærlejr. Bombeflyene hamrede løs på jernbane- og vejnettet i Frankrig og Belgien, anrettede store ødelæggelser på Tysklands industri og mørnede det tyskbesatte

fastland til invasion. Tirsdag den 6. juni 1944 begyndte invasionen over Kanalen. På grund af dårlig sigtbarhed, stærk vind og oprørt sø var D-dagen blevet udsat fra den 5. juni, men dagen efter stævnedes en kæmpeflåde på næsten 5000 fartøjer mod en 100 km lang strækning på Normandiets kyst.

Tyskerne ventede invasionen over strædet ved Dover, da det var den korteste vej.

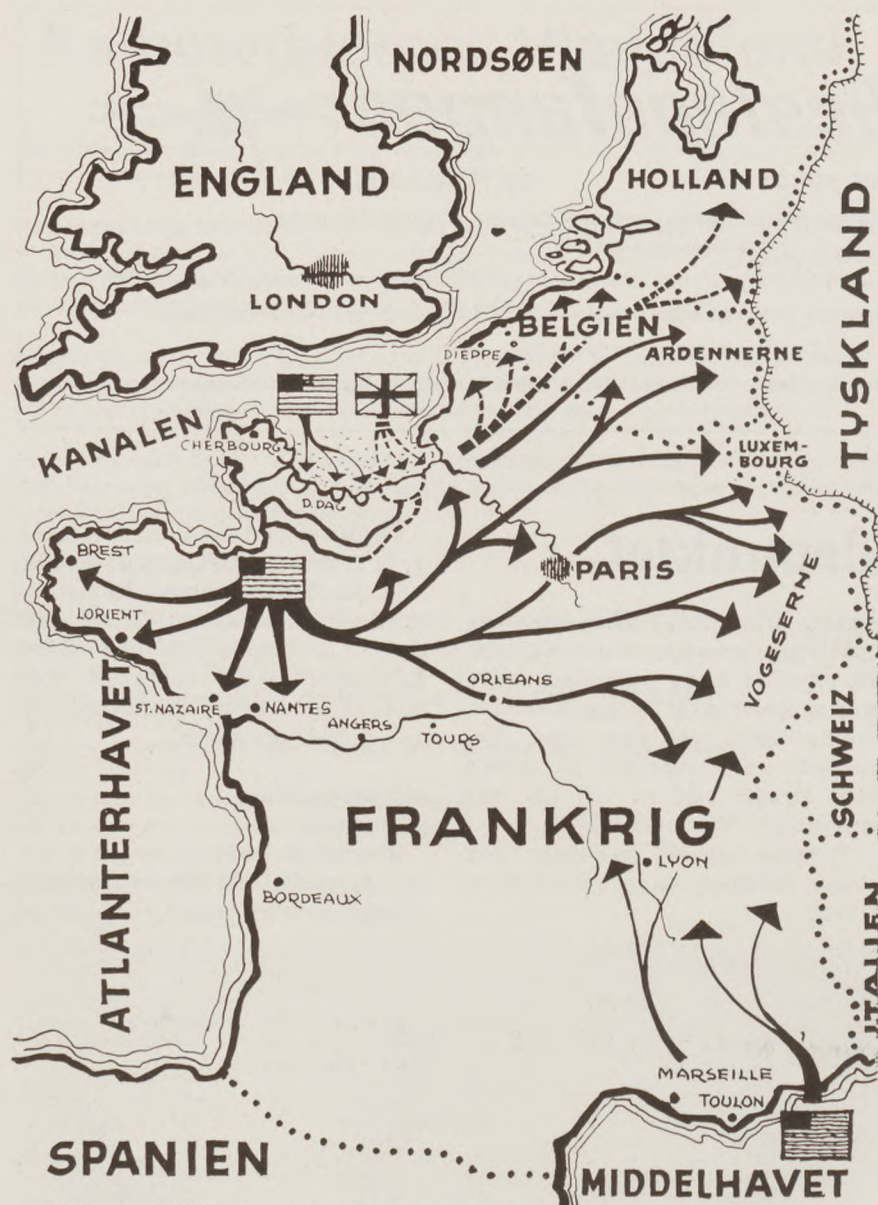
Til forsvar mod den allierede invasion og til at bevogte 1000 km kyst fra Holland til Spanien havde feltmarskal Rundstedt 60 divisioner. De var organiseret i to grupper, armégruppe B under Rommel med 88. armékorp i Holland, 15. armé i Pas de Calais området og 7. armé i Normandiet.

»Afgørelsen falder på stranden«

Rommel var overbevist om, at de første sammenstød ville blive de afgørende. »Krigen vil blive vundet eller tabt på

D-dagen: Amerikanske soldater gør landgang på den franske kyst.

INVASIONEN I FRANKRIG OG DEN ALLIEREDE FREMRYKNING

➔ AMERIKANSKE FREMSTØD   - - - ➔ BRITISKE FREMSTØD.

stranden,« hævdede han... »de første fireogtyve timer vil være afgørende.«

De første invasionsoperationer skete i form af indsats af faldskærms- og glideplanstropper i Frankrig kort efter midnat den 6. juni. 6. engelske luftbårne division skulle sikre brohovedets venstre flanke øst for Orne, de amerikanske 82. og 101. luftbårne divisioner den højre flanke omkring Ste. Mére Eglise og Carantan-Isigny.

I løbet af natten bombede 2000 allierede fly tyske stillinger, anlæg og forbindelseslinier, og i det tidlige dagry blev

de tyske forsvarsanlæg voldsomt beskudt med artilleri og raketter fra den store invasionsflåde. Hverken fly eller ubåde kunne komme til at angribe landgangsfartøjerne eller de øvrige skibe, da de allieredes overlegenhed i fly og krigsskibe var knusende. Nogle fartøjer gik dog tabt ved at støde på miner.

Kl. 6.30 gik angrebsstyrker i land på fem kyststrækninger, der, fra vest til øst, havde kodenavnene Utah, Omaha, Gold, Juno og Sword - amerikanerne på de to første, englænderne og canadierne på de andre. På nogle af strækningerne

gik landgangen overraskende let, men på Omaha og Juno var kampen blodig og hård.

Store tab

På selve D-dag havde de allierede et tab på 11.000 mand, deraf 2500 faldne - et tal, der var langt mindre, end man havde frygtet. Den kritiske faktor var forstærkningerne. De omfattende bombardementer inden invasionen havde i den grad beskadiget jernbaner og veje, at de allierede nu ved hjælp af deres overlegenhed i luften og bistået af godt vejr og den franske modstandsbevægelses sabotageaktioner kunne hindre de tyske forstærkninger i at nå tilstrækkelig hurtigt frem. De tyske tropper var både moralsk og fysisk svækkede, når de endelig kom frem til fronten, og de blev sat stykkevis ind i kampen. Der kunne ikke iværksættes noget modangreb, som var effektivt nok til at drive de allierede i vandet.

Det lykkedes de allierede at få 16 divisioner i land på fem døgn. I løbet af mindre end en måned havde de over en million mand i Normandiet med 500.000 tons forsyninger og 170.000 køretøjer. Til trods for, at den værste junistorm i mands minde ramte Normandiets kyst og ødelagde mange skibe, hele den amerikanske »Mulberry«-havn og beskadigede den engelske, betød dette kun en ringe forsinkelse af operationerne. Arromanches-havnen blev hurtigt repareret og spillede en afgørende rolle i forsyningstjenesten.

Stalins anerkendelse

Selv den i reglen så kritiske Stalin var nødt til at udtale sin anerkendelse. Han skrev: »Jeg er nødt til at indrømme, at krigshistorien intet foretagende kender af tilsvarende omfang, vidtskuende forberedelse og mesterlig gennemførelse... Historien vil mindes denne operation som en bedrift af højeste rang.«

I løbet af seks dage blev de adskilte allierede brohoveder forenet til ét brohoved af 120 kilometers bredde og en stedvis dybde af 30 km. Et amerikansk fremstød førtes tværs over foden af Cotentin-halvøen og nåede den 17. juni dennes vestkyst ved Barneville, så at halvøen dermed var lukket for indgræben udefra. To andre styrker rykkede nordpå mod Cherbourg og stormede havnebyen den 26. og 27. juni. De tog 35.000 fanger, men var ikke i stand til at hindre, at tyskerne ødelagde havneanlæggene.

Efter at have konsolideret brohovedet søgte de allierede at bryde ud fra dette. Montgomerys plan gik ud på et fremstød på venstre fløj om Caen og herunder at binde det tyske panservåbens hovedkræfter, mens amerikanerne brød frem ude på højre fløj. Terrainet i Normandiet med dets talrige hække og jordvolde bød imidlertid forsvareren mange fordele, og den allierede overlegenhed i fly- og panserstyrker betød her relativt lidt. Slaget udviklede sig til en slidsom, langsommelig kamp.

Det var en stolt og bevæget Winston Churchill, der den 6. juni i Underhuset meddelte, at Rom var blevet befriet af de allierede styrker under general Alexanders kommando.

»Man var umådelig spændt med hensyn til landgangen i Frankrig, som alle vidste var i gang i netop dette øjeblik. Alligevel ofrede jeg ti minutter på at omtale felttoget i Italien og yde de derværende allierede hære min tribut. Efter at jeg således havde holdt Underhuset i spænding en lille stund, sagde jeg:

Endvidere kan jeg meddele Underhuset, at i løbet af natten og de første morgentimer i dag har den første række landsætninger på Europas fastland af større styrker fundet sted.«

Invasion i Normandiet

Fra det norske blad »Krigsinvaliden« bringer vi her en beretning om norske marineres deltagelse i invasionen - D-dagen. Den er skrevet af telegrafist Per Knoph. Han gik i 1941 »over grænsen« til Sverige, kom til England, hvor han kom på telegrafistskole og deltog altså i invasionen. Han er nu næstformand for den norske marines krigsveteranforening:

Den 6. juni 1944

En tung himmel luder lodden og grå over de krappe bølger i det irske hav. Det er tidligt på morgenen 4. juni 1944 ombord på den norske jager »Svenner« - endelig på vej til udløsning af det, mandskabet havde øvet og trænet sig til i Scapa Flow gennem ugers og måneders slid mellem de grå barske øer nord for Skotland. Aldrig en gang til kaj mellem øvelserne - ikke et glas øl i ugevis, og de få piger i marinetoj kunne man bare se gennem kikkerten.

Men træningen gik fint med bombardering ved hjælp af radio mod mål, man ikke kunne se - hvor fårene sprang skræmt rundt i fjeldene. Eller øvelser med torpedoangreb, i fuld alvor lod vi 8 »cigarer« gå mod »fjenden« et stykke borte. De var indstillet på større dybde end »fjenden«s køl og udstyret med luft-hoved i stedet for sprængstof.

Vi forstod, at noget ekstra var i gære, og da træningen blev mere intens, steg spændingen og utålmodigheden. Den engelske konge kom på inspektion, og kort tid efter var vi på vej til det irske hav med hele den engelske flåde plus det, vi små allierede havde at byde på af krigsfartøjer. Det var vel alle tiders armada, som efterhånden samledes - slagskibe, hangarskibe, krydsere og slagkrydsere, jagere og mange mindre »krigssejlere«. Der var skibe fra mange nationer, jeg så flag med de polske og græske farver foruden de norske. »Union Jack« og »Stars and Stripes« vajede fra alle typer skibe - det hele på vej til den store blodige afslutning på krigen.

»Alle skal gøre deres bedste

Om eftermiddagen får vi det at vide. »Under usædvanlig stilhed sidder alle

mand og lytter til hvert ord fra højttalerne. Chefen fortæller i korte, tørre sætninger, hvad vi skal være med til - det kan alligevel ikke være mere dramatisk - og så en almindelig opfordring til alle om at gøre deres bedste. Dette er vel en slags lettelse for de fleste - efter det unaturlige tempo under øvelserne, skal der nu komme en udløsning, som måske kan bringe os til det normale igen.

5. juni - det er fælt vejr, kuling og skrap sø, så D-dagen udsættes et døgn. Timerne vil aldrig få ende - alt udstyr bliver gennemgået endnu en gang, mens skibene krydser frem og tilbage i gråvejret. Det bedrer sig kun lidt ud på natten, men en ny udsættelse er for risikabel, og vi er på vej.

Tidligt i den grå lysning står vi på dækket. »Action station«-signalet skinger helt overflødigt. Vi havde alle været parate i mange timer, og de, der kunne være på dækket, søgte forgæves at få det første glimt af den franske kyst.

Imens er tæppet gået for første akt i dette umenneskelige virkelighedens skuespil. Svære fly propfyldte med ødelæggelse i bugen droner i titusindtals uhyggelige kor over os og ind til massakrernes helvede. Vi ligger stille - venter på ministryger, der skal stryge foran os. Til styrbord alle slags fartøjer fulde af soldater på vej mod kysten, som vi nu

Ved dagry den 6. juni 1944 indledtes militærhistoriens største landgangsoperation. En styrke, som det havde taget to år at opstille, satte over Kanalen og slog sit første slag mod det besatte Frankrig. Herover ses en del af den allierede invasionsflåde, der ialt bestod af næsten 5000 fartøjer. Luftbårne divisioner og faldskærmsdivisioner opererede i ryggen på tyskerne, mens 11000 allierede flyvemaskiner havde herredømmet i luften.

kan skimte. Le Havre ligger et sted mod nordøst - vi mener at se land der. Klokkeren er 5.30. Alle er parat - ingen ordrer, bare vente. Snart ligger vi mange destrøyer stille og venter. I radiatorummet har telegrafisten netop fået kontakt med en allieret spejder, sluppet ned om natten med faldskærm for ved hjælp af radio at retlede vort bombardement af vore tildelte mål. På mellemdækket står to mænd med hjelm og flydevest og stirrer mod Le Havre.

Aldrig har jeg følt vandet så uvenligt og koldt

I et glimt ser vi »cigaren«. Med uhyggelig fart borer torpedoen sig gennem vandet under overfladen - propellen pisker i hvidt raseri, mens den farer mod vor skibsside. Vi kaster os i dækning i samme øjeblik, vor lille stålverden i et intenst hvidt lys bliver som grebet af en kæmpenæve og knust til ukendelighed. Fra en jernkasse med svære jernkroge på låget slynges granatmagasiner rundt som sædekorn fra såmanden i en gråsort røgsky fra skorstenen, det den under øredøvende larm flækkes af presset nede fra. En lille automatisk kanon rives løs fra dækket og ryger over bord med skytten indeni tårnet. Et øjeblik holder vi vejret: Vil skibet eksplodere? Nej, det brækker midt over og begynder at synke.

Nogle springer i havet, andre bakser med at få flåderne løs. Vi finder en og kaster os over tovene, der holder den til skibssiden. Fingre, der ellers ikke er til at prale af, får uanede kræfter og får korkflåden løs, og med et tungt plask tager den bølgerne under os. Mellem dækket bliver stadig mere og mere skråt, løse ting rutsjer ned - rammer forvredne jernstænger og krollede stålplader, før de forsvinder. Alt kan ske nu, og vi har ingen tid at miste. I et glimt husker jeg fra en film, at tyske fly skød på forliste mandskaber, og jeg kaster stålhelmen ned i flåden og firer mig ned i et tov. Aldrig har jeg følt havet så uvenligt og koldt. De fem fod høje bølger slår over os. Blandt vraggods og mænd bakser vi os frem til flåden, der er som en stor redningskrans af kork med en træplade indeni og en masse reb på siderne. Der er også vand indenfor, så der er ingen fare for, at den vender rundt. Vi svinger os op i »solen« og får endelig tid til at se os om.

Mange var fulde af galgenhumor

I løbet af de 8-10 minutter fra vi intet- anende stod på dækket, til vi nu sidder her og har oplevet mere end man sædvanligvis gør i et langt liv, er vort travle, velordnede samfund blevet et grotesk tegn på menneskenes odelæggende opfindsomhed. De elegante linier, som havde givet et så godt indtryk af kraft og smidighed, er sunket sammen til et barns første usikre streger, hvor skibet står som et V i det lave vand.

Efterhånden som forskibet står stejle- re ses en hvidklædt kok kravle stadig højere op ad dækket. Først helt oppe går det op for ham, hvor han er havnet - og resolut sætter han sig på halen og rutsjer ud i havet. Flere ligeså forvirrede gjorde den slags mærkelige ting. En anbragte skoene pænt ved siden af hinanden på bagbordsside og ville hoppe ud i styrbordsside, men han ombestemmer sig, flytter skoene til styrbords side og hopper ud fra bagbordsside. En anden trak sin revolver, da han var i vandet - affyrede alle skuddene i luft, hvorefter han kastede våbnet fra sig. Kun få var hysteriske, men mange var fulde af galgenhumor.

»Jeg har været torpederet to gange før«

Flere svømmede hen til vor flåde. En råber »Hjælp« hele tiden. Der sker der- ved, at han sluger lidt vand. Vi skriger til ham: »Hold kæft - ellers drukner du!« Han holder op et øjeblik og råber endnu højere: »Jeg må skribe - kan ikke gøre for det - har været torpederet to gange før!« Maskinkvartermesteren kommer frem gennem bølgerne med huen ned over ørerne: »Der er langt til England,« lod hans tørre bemærkning med et optimistisk smil! Det viste sig senere, at han havde fået begge fødder delvis ødelagt, da han stod på dækket lige over stedet, hvor torpedoen traf. Vi hjælper en maskinmand op til os - som ved et under var han blevet presset levende ud gennem torpedohullet, og uden rednings- bælte baksede han sig hen til os - med det ene øje tilklistret af en flænge ned over panden og kinden. Ingen finder det

mærkeligt, at han siger, at han fryser, og en af os låner ham sin drivvåde tøj- den giver vel faktisk ingen varme, men han siger, at det gør godt! En dansker, der var med, råber om hjælp, men forsvinder inden vi kan nå hen til ham.

Vi må på dækket igen

Nu er vi alle i havet og på vej til et sted med håb om redning. Alle ved, at de andre jagere havde ordre til ikke at forlade deres plads, så ingen venter, at vi bliver samlet op af dem. Alligevel brydes ordren, og den engelske jager »Swift« samlet 70 mand op, før den er nødt til at fortsætte. Efter yderligere en times tid lægger en barkasse bi og tager os op - de sårede først. Kommet under dæk får vi verdens dejligste dækken - et tort uldtæppe hver om vore nøgne våde kroppe, og i vore rystende næver den traditionel- le engelske tekop med det bedste indhold, som kunne skaffes: rygende varm te! Alle tænker vi på, hvordan det er gået med den og den... Efter en tid i urolig sø, må vi på dækket igen. Vi skal over i en anden lille båd. En efter en springer vi over i den nye under stadig fare for at havne i vandet. Og hvilket syn: barbe- nede, med nogle lasede ejendele i den ene hånd og et fortvivlet greb i uldtæppet med den anden, medens vi inde fra stranden ikke langt borte hører den hø- jeste våbenlarm rase.

Kursen sættes ud til hospitalsskibet, som i velsignet ro ligger for anker og modtager skibbrudne og andre i sit rummelige skrog. Kun de mest medtag- ne får behandling - de andre må vente.

Mens jeg går der og venter, kommer pludselig reaktionen, og jeg synker sammen som en klud. Nerverne tager over- hånd - jeg hader enhver, der har med dette at gøre - det bliver mig revnende ligegyldigt, hvem der vinder derinde på kysten ved helvedes forgård. Og så er jeg på vej til at blive normal igen. En engelsk officer stikker sin tekop i hånden på mig og spørger, hvor jeg er fra i Nor- ge - og så var moralen i orden igen.

Hen på eftermiddagen sætter vi kursen mod England, fuldladet med døde og levende og alle varianter derimellem. Ti dage senere var facit: 34 mand dræbt og druknet af »Svenners« 230-mands besætning. 34 - hvad er det mod alle dem, der blev dræbt hvert øjeblik på stranden? Men tænk på 34 - fireog- tredive - mennesker hver for sig, og tal- let er kolossalt.

9. april 1945. Rådhuspladsen i København, før Hipo begyndte at skyde.

Fangestævnet i Haderslev bliver et nordisk stævne

Vi minder om, at det store Fangestævne finder sted i Haderslev i dagene fredag den 4. maj til søndag den 6. maj. Organisationskomiteen kan oplyse, at der har meldt sig et betydeligt antal deltagere både her fra landet og fra Norge og Sverige. Der er anmeldt et halvt hundrede deltagere fra det norske krigsinvalidforbund og den norske fangeforening, og fra det svenske Bernadottedetachment kommer et lignende antal deltagere, så der bliver mulighed for at hilse på gamle venner fra Norge og de svenske Røde Kors-chauffører, ligesom der naturligvis kommer adskillige repræsentanter for Jyllandskorpset, dvs. mandskabet på de mange danske busser, der deltog i hjemtransporten af de skandinaviske fanger - og ikke mindst transporten af Røde Kors-pakker til lejrene, medens vi var »dernede«.

Hvis man endnu ikke har bestemt sig til at tage med, så haster det efterhånden, idet hovedparten af de disponible hotelværelser snart er optaget. Program og priser ses i bladets decembernummer og i februarnummeret.

Tilmelding kan ske til: Korpsmester Viggo Eriksen, Jyllandskorpset, Box 229, 7400 Herning.

Og husk indbetaling

Endelig tilmelding og indbetaling senest den 1. april til følgende adresse: Jyllandskorpset, Den danske Bank, Jels, 6630 Rødding.

Besøget i Frøslev

Som det ses af programmet bliver der den 5. maj besøg i Frøslev, hvor der finder kransenedlægning sted, hvori deltager Fangesammenslutningen, Jyllandskorpset, Krigsinvalidforbundet i Norge, Foreningen af politiske Fanger i Norge, og det svenske Bernadottedetachment.

Komiteen sørger for, at der er busser til rådighed til transporten frem og tilbage til Frøslev.

Og hvis man ikke når at sikre sig hotelplads, kan man i givet fald forsøge Vandrerhjemmet, Erlevvej 34, Haderslev, tlf. (04) 52 13 47, der er helt nyindrettet med pæne værelser. Der kræves vandrerkort. Det fås gennem en lang række organisationer (37). Har man ikke et sådant, kan man indløse gæstekort, der kun gælder for een nat. Det koster 14 kr. Overnatning koster ca. 30 kr. pr. nat. Man skal ikke medbringe sengetøj, men lagner og dynebetæk.

PRIS TIL AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty Internationals lægegruppe fik nylig overrakt Europarådets pris for sin indsats mod tortur og hjælp til torturofre. Den danske læge Jørgen Kelstrup var blandt Amnestys repræsentanter, der modtog prisen i Europabygningen i Strasbourg af rådets generalsekretær Franz Karasek.

Jørgen Kelstrup er formand for et lægeudvalg under Amnesty International, der rådgiver menneskerettighedsorganisationen i bekæmpelsen af tortur. Lægegruppens arbejde førte bl.a. til oprettelsen af behandlingscentret for torturofre på Rigshospitalet i København.

4.-maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen

Der er lagt følgende program for dagen:

Kl. 10.00 formiddag lægger skolebørn fra Bispebjerg Skole blomster på hver enkelt grav. Så lyser de op resten af dagen.

Kl. 20.00 tændes projektøren på fællesmonumentet og fakler på hver grav og ved hver mindeplade.

Kl. 20.30-21.00 spiller Sjællandske Livregiments musikkorps seriøs musik.
Dirigent: Svend Lundvig.
Zahles skoles kor synger.
Dirigent: Minna Hess Thaysen.

Kl. 21.00 taler overlæge Jørgen Røjel, Fredericia.

Derefter spiller orkestret og koret synger. Senere synger koret ved pelotonerne.

Alle interesserede er velkomne

Arrangør:

Kammeraternes Hjælpefond i samarbejde med Erhvervs-hæmmede fra Frihedskampen, København.

Leder af dagens arrangementer: Johannes Fosmark.

Mindelunden i Aalborg ventes indviet 4. maj 1985

Af redaktør Ole Bergh

En mindepark for modstandskampens faldne bliver nu til virkelighed i Aalborg. En 10.000 kvadratmeter stor grund ved Søndre Kirkegård er stillet til rådighed af Aalborg kommune. Går det efter beregningerne... og det vil sige at pengene går kvikt nok ind... kan man forestille sig indvielse den 4. maj 1985.

Den kommende mindepark omgives af en halvanden meter høj jordvold i firkant, 50 meter på hver led. Der rejses et mindesmærke, som er bestilt hos billedhuggeren Edgar Funch, Aalborg. Omkring mindesmærket anbringes på det græsklædte tæppe 143 mindeplader med navn og data for de omkomne under besættelsen. Det er kz-fanger, der døde under fangenskabet, det er modstandsfolk, der faldt, det er søfolk, der omkom i allieret tjeneste og det er ofre for clearingmordere og anden Gestapo-forfølgelse.

Der er udført et stort arbejde af Knud O. Wolf, Bjørnøgade, Aalborg, der i samarbejde med arkiver og organisationer har gennemgået og efterprøvet alle navne, der kunne komme på tale.

Der er arbejdet med denne sag gennem de sidste 12-15 år, og for to-tre år siden nedsattes en komité på foranledning af den drivende kraft bag projektet, tidligere brandmester og byrådsmedlem H. Bremer-Sørensen, Aalborg. Han er selv gammel modstandsmand og har sat sig som mål at få etableret en mindepark i Aalborg i en størrelsesorden, der er de faldnes minde værdigt, et sted hvor der er plads til mindehøjtideligheder og et sted, hvor folk kan færdes.

Hvad så med mindelunden på Almenkirkegården har mange spurgt i anledning af de nye planer.

Mindelunden blev indviet i 1949, udformet af arkitekt Vilhelm Bøgh. Her blev sat et kors og foran dette nedsattes urnen af en ukendt kz-fange fra Neuenammelejren. Der anbragtes 24 mindeplader i forbindelse med pergolaen - eller så mange, man kunne sætte navn på i 1949.

Siden er mange flere kommet for dagens lys. Det er den væsentlige baggrund for, at man ønsker en større mindepark. Mindelunden på Almen-

kirkegården røres ikke. Her kan man stadig samles efter behov, men pladsen er trang og vilkårene ikke tilfredsstillende.

I den ny park får vi dækkende rammer, siger H. Bremer-Sørensen. Det bliver i frie omgivelser og med plads til de kor og orkestre, der medvirker ved kommende højtideligheder. Smukt bliver det tillige med Edgar Funchs mindesmærke og den beskyttende vold. Men der er et betydeligt friareal herudover. Stadsarkitekt P. Svensson og afdelingsleder S. Bøgeskov på Stadsgartnerens kontor har skabt et tiltalende projekt med beplantninger af træer og buske. Ind mod kirkegården står i forvejen et træbælte, og mod dette får anlægget sin indgang. Der kommer yderligere beplantning, men det dominerende præg bliver de store planer i det rene rum.

Foreningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen står bag det praktiske arrangement. Bremer-Sørensen er bestyrelsens kontaktperson til ministeriet og de offentlige myndigheder. Socialsekretær Børge Jensen, sømand under krigen og bestandig i gang over Kattegat med flygtninge, udsender nu girokort til handel, industri og håndværk. Men han når ikke alle. Enhver interesseret kan indbetale på giro 3 00 51 00, Privatbanken, Aalborg, der modtager de indsamlede beløb.

Der er allerede skaffet omkring 97.000 kr. Heraf har medlemmer af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen ud over Nordjylland bidraget med ca. 65.000 kr. Fagbevægelsen i Aalborg har yderligere bidraget.

Nu kommer turen til de store fonde. Der er langt igen, og der skal bruges mange penge. Alle beløb, store og små, er velkomne. Erhvervshæmmede fra Frihedskampen tager imod på telefon 12 16 19 hver formiddag mellem 10 og 12.

Edgar Funch har lavet et udkast til mindesmærket. Det er en abstrakt skulptur, noget med sol og liv som man møder dette minde 40 år efter og ud i fremtiden. De faldne gav eftertiden noget med deres død. Vi står i gæld til dem, og mindet om dem må aldrig blive glemt.

Udstilling om nazismens propaganda i Tyskland

På Flensborg rådhus vistes for nylig en udstilling om nazismens propaganda under titlen »Ungdom i nazistaten«. Den bestod af materialer fra det officielle vesttyske forbundsarkiv i Koblenz. Og »Flensborg Avis« noterer, at sjældent har man set billeder af så mange smilende og tilfredse børn. Nazismens lyksalighed lyste ud af øjnene på drenge fra »Hitler-Jugend« og pigerne fra »Bund Deutscher Mädel«.

Selv om materialet oprindeligt var propaganda, viser den også klart den modsatte side: De unge som ofre for regimet, der gjorde det til pligt for alle 10-18 årige at blive engageret i forskellige militært organiserede organisationer.

Men ikke alle de unge lod sig indfange. Især i de større byer dannedes grupper af såkaldte »Swing-Jugend«, der til nazisternes raseri så noget positivt i den britiske eller amerikanske kultur. De gik anderledes klædt og lyttede til Benny Goodman og anden dekadent musik.

Et brev fra Heinrich Himmler til chefen for sikkerhedspolitiet, Reinhard Heydrich, viser, hvor alvorligt han så på situationen i 1941:

»Disse unge bør spærres inde i KZ-lejre. Der må de først have en dragt prygl, ekserceres i skarpeste form og holdes til arbejdet. Arbejdslejr eller ungdomslejr anser jeg for at være forfejlet, når det drejer sig om disse uduelige piger. Pigerne skal arbejde ved væven og om sommeren på markarbejde. Det skal forhindres, at disse unge kommer til at studere. Det må undersøges, om forældrene står bag. Hvis de gør det, må de også i KZ-lejr og deres formuer beslaglægges. Kun hvis vi brutalt slår til, kan vi undgå en farlig omsiggriben af denne anglofile tendens i en tid, da Tyskland kæmper for sin eksistens.

(Underskrift:)

Heil Hitler
Heinrich Himmler«

Men desværre må det vel tilføjes, at store dele af den tyske ungdom gjorde, som nazisterne ønskede det.

Røde Kors rykker ind i Frøslev

Dansk Røde Kors rykker om kort tid ind i Frøslev-lejren i Sønderjylland - eller vender tilbage, skulle man måske sige. Under og efter krigen spillede Røde Kors nemlig en vigtig rolle for de indsatte i lejren, idet man f.eks. uddelte gavepakker, medicin og stod for kontakten til pårørende. Røde Kors sørgede også for, at lejren blev udstyret med et bibliotek og kirurgisk udstyr til en operationsstue.

Katastrofelager

Når Dansk Røde Kors - og i øvrigt også de øvrige nordiske Røde Kors-selskaber - nu igen rykker ind i lejren, er det også for at hjælpe mennesker i nød. Ikke i selve lejren, men overalt på kloden. I nogle af lejrens barakker, som nu sættes i stand af Bov Kommune og Sønderjyllands Amtskommune, skal der indrettes et nordisk katastrofelager. Her skal opmagasineres mange af de ting, som man erfaringsmæssigt ved, at der er brug for ved naturkatastrofer. Det er f.eks. tæpper, telte og medicin og fra Frøslev-lejren kan varerne hurtigt transporteres til katastroferamte områder.

Mødecener

Det er også tanken at oprette et Røde Kors møde- og kursuscenter i lejren, og på længere sigt også et Røde Kors-museum.

Lejren er overtaget af en selvejende institution, og en del af de gamle barak-

ker sættes nu i stand som arbejdsløshedsprojekt. Driften af lejren overlades herefter til den selvejende institution.

(Bladet Røde Kors Nyt, jan. 84).

Aftalen mellem Dansk Røde Kors og den selvejende institution Frøslevlejren blev underskrevet i Aabenraa af præsidenten for Dansk Røde Kors, højesteretssagfører Erik Stampe, formanden for Frøslevlejren, amtsborgmester Kresten Philipsen, samt Bov kommunes borgmester Johan. Rebsdorf.

Dansk Røde Kors har foreløbig lejet fire barakker til udgangen af 1987 med ret til forlængelse til år 2010. Nok så væsentligt for den gamle lejrs fremtid er, at Røde Kors vil holde de fleste af sine kurser og møder i lejren. Endvidere vil man i en barak indrette et museum og udstilling om Røde Kors.

Røde Kors rykker ind i to af lejrens barakker 1. juli i år med lejrophold for handicappede, mens den egentlige brug af lejren som undervisnings-center begynder efter sommerferien med aktiviteter hver eneste uge resten af dette år.

Frøslevlejren vil, når den ad åre er færdigrestaureret, omfatte omkring 25 barakker, og hidtil er det udelukkende Bov kommune og Sønderjyllands amt-kommune, som har investeret i lejren. Den samlede pris ventes at overskride 15 mio. kr., og de fleste penge går til løn for unge ledige, som udbedrår lejren som et beskæftigelsesprojekt.

Frøslevlejrens Venners Fond har fået 20.000 kr. fra DKB-fonden, som er stiftet af Danske Kvinders Beredskab, en organisation af frivillige kvinder i civilforsvaret.

DKB'erne var med i sin tid, da De hvide Busser med fangetransporter kom til lejren.

31. marts holdt DKB sit årlige idrætsskursus der, og DKB ser gerne, at en del af pengene bliver brugt til at realisere planerne om et civilforsvarsmuseum i lejren.

DKB-fondens årlige uddeling af penge er mulig på grund af frivillige bidrag fra kvinderne i DKB. Fondens formål er at fremme det medmenneskelige arbejde og udbrede kendskabet til DKB og civilforsvarstanken i almindelighed.

DKB-chef Inga Christensen overrakte checken på 20.000 kr. til formanden for Frøslevlejrens Venners Fond, oberst J. Fr. Edeling. Til stede var også foreningen Frøslevlejrens Venners formand, Christian Karstensen og bestyrelsesmedlemmerne Einar Emil Nielsen og Hans Bøjlund.

FANGEKAMMERAT MED SUCCES SOM KUNSTNER

Kammeraterne markerer sit 50-års jubilæum i år i to omgange. Først i januar med udstilling på Den Frie ved Østerport Station i København. Her gjorde Per Ulrich sig ret stærkt gældende med ikke færre end 30 skulpturer, hvoraf 10 blev solgt under udstillingen. Desuden 10 raderinger med titlen Lazarus - inspireret af hans langvarige ophold i Sachsenhausen/Neuengamme.

I anden omgang åbnede Kammeraterne jubilæumsudstilling på Aarhus Kustmuseum i Vennelystparken den 15. marts. Her udstillede Per Ulrich 10 skulpturer og 10 raderinger.

Kammeraterne er en sammenslutning af 30 bildende kunstnere. Man kan ikke indmelde sig eller søge om optagelse, men man kan opleve at blive indbudt til at udstille som gæst. I almindelighed optages man så, når man har udstillet 3 gange, men Per Ulrich blev optaget efter første gang som udstiller. Han har så udstillet siden 1963.

- Vi mærker ikke noget til krisetider, siger han i en samtale med Pigtraad-Gestapofangen. - Vi har flere besøgende og flere købere end tidligere. *F-k*

NEUENGAMME-LEJRENS OMRÅDE BLIVER NU FREDET

Det vil nu blive gjort lettere for interesserede besøgende at finde Neuengamme-lejrens områder, idet der vil blive opsat vejvisere, så besøgende hurtigt kan orientere sig. Dette oplyser Hamborgs kultursenator Helga Schuchardt. Endvidere vil lejrområdet blive fredet.

Dette har delstaten Hamborgs senats-regering besluttet efter at organisationerne af tidligere kz-fanger og Simon Wiesenthalcentret i Los Angeles i USA har kritiseret, at lejrområdet nærmest var skjult for offentligheden.

Stenbygningen med ungdomsfængslet vil dog blive bibeholdt, selv om der har været fremsat forslag om, at denne bygning også blev inddraget i det fredede område.

Med indretning af museum og dokumentationscenter i Neuengamme er i alt seks tidligere koncentrationslejre i det delte Tyskland tilgængelige som mindesteder. Det er tre lejre i DDR Sachsenhausen, Buchenwald og Ravensbrück og tre i Vesttyskland, Neuengamme ved Hamborg og Bergen-Belsen ved Celle samt Dachau i Münchens udkant.

Kammeraternes Hjælpfond

er raske kammeraters hilsen til de syge

NORGE I RØDT, HVITT OG BLÅTT
Denne sangen ble skrevet i 1942 og sirkulerte underjordisk helt til frigjøringen.

*Hvorhen du går i li og fjell
en vinterdag, en sommerkveld
ved fjord og fossevell,
fra eng og mo med furutrær,
fra havets bryn med fiskevær
og til de hvite skjær
møter du landet i trefarvet drakt
svøpt i et gjenskin av flaggets farve-
prakt.*

*Se, en hvitstammet bjerk oppi heien
rammer stripen av blåklokker inn
mot den rødmalte stuven ved veien,
det er flagget som vaier i vind.
Ja, så hvit som det hvite er sneen,
og det røde har kveldsolen fått,
og det blå ga sin farve til breen,
det er Norge i rødt, hvitt og blått.*

*En vårdag i en solskinnstund
på benken i Studenterlund'
der sitter han og hun,
to unge nyutsprungne russ,
to ganske nylig tente bluss
i tyve grader pluss.
Hun er som en gryende forsommerdag,
som farves av gjenskinnet fra det norske
flagg.*

*Ja, så hvit som det hvite er kjolen,
og så rødt som det rø' hennes kinn.
Hennes øyne er blå som fiolen,
hun er flagget som vaier i vind.
Han har freidig og hvitlugget panne,
og en lue i rødt har han fått.
Med en lyseblå tiltro til landet
står vår ungdom i rødt, hvitt og blått.*

*De kjempet både hun og han!
Nå lyser seirens baunebrann
ut over Norges land.
Mot himlen stiger flagg ved flagg
som tusen gledesbål idag
for alle vunne slag.
Det knitrer som før over hytte og slott
et flammende merke i rødt, hvitt og
blått.*

*Som et regnbuens tegn under skyen
skal det evig i fremtiden stå.
Se, det glitrer igjen over byen
i det røde og hvite og blå!
La det runge fra gaten og torget
over landet som nordmenn har fått:
Du er vårt, du er vårt, gamle Norge!
Vi vil kle dig i rødt, hvitt og blått.*

Den norske frihedssang

En af de norske sange fra besættelsestiden er »Norge i rødt, hvitt og blått«. Jeg ved ikke, hvor mange der endnu husker den, men i de første år efter krigen var den i Norge - og også her i landet - lige så populær som vor egen Frihedssang var det herhjemme. I hvert fald hørte man den bestandig, da jeg i august 1945 for første gang besøgte Norge efter krigen.

Nu er der en særlig grund til, at jeg husker sangen, som jeg hørte første gang i 1944 i Stutthoflejren. Vi lærte den af nogle norske studenter, der var blandt en gruppe norske fanger, der blev overført fra Grinilejren i Norge til Stutthof, hvor de kom til at bo i vor blok (barak).

Flere gange har jeg efterlyst sangens oprindelse og historie. For et par år siden traf jeg på Frihedsmuseet i København førstebibliotekar Erling Grønlund fra Universitetsbiblioteket i Oslo, og han har senere sendt mig nogle oplysninger om sangen.

Den er skrevet af Finn Bø med melodi af svenskeren Lars-Emil Larsson. Den blev skrevet i 1942. Nogle mener, at den oprindeligt er skrevet til en studenterrevy, men den blev forbudt af den tyske censur. Det var jo i Norge som her i landet således, at man søgte at lave tekster med lidt dristige vers i håb om, at de tyske censorer ikke altid forstod den egentlige mening i teksten.

Men sangen blev alligevel mangfoldiggjort og blev meget populær.

Oprindeligt havde de sidste vers en anden tekst, som var således:

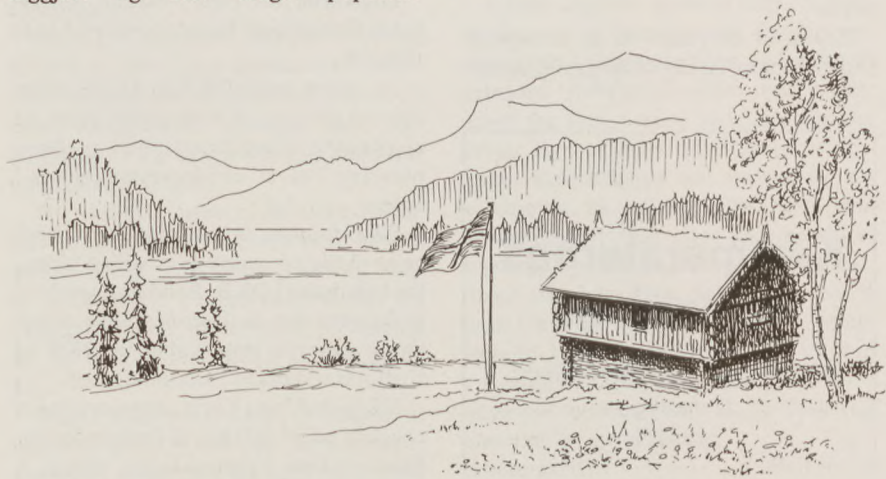
Til ære for hver optimist
vi tenner gledes bluss til sist
med håpets lille gnist.
Det blaffer som et drømmesyn,
det blinker som av fjerne lyn
på himlen over by'n.
Det stiger av mørket et eventyrslott,
et fata morgana i rødt og hvitt og blått!

Som et regnbuens tegn over skyen
skal det engang i fremtiden stå.
Se, det glitrer igjen over byen
i det røde og hvite og blå!
Det skal spres over gaten og torvet,
Over landet som nordmenn har fått.
Vi skal engang få se gamle Norge,
når det flammer i rødt, hvitt og blått.

Finn Bø udgav i befrielsesåret 1945 bogen »Forbuden frukt«, hvor han gjorde opmærksom på, at han ved befrielsen strøg disse vers og erstattede dem med andre (vi bringer teksten andet sted i bladet).

Sangen blev for øvrigt med stor succes sunget på det kendte kabaretteater Chat Noir i Oslo i sommeren 1945 af sangerinden Lalla Carlsen. Den nye tekst blev trykt i Finn Bøs digtsamling »Jeg tar meg den frihet« (Oslo 1946) og genoptryktes i hans bog »I tigerstadens jungel«.

F.T.

ved fjord og fossevell,
fra eng og mo med furutrær,
fra havets bryn med fiskevær
og til de hvite skjær
møter du landet i trefarvet drakt.

Der er hos Musikhuset, Oslo, og AB. Carl Gehrman's Musikförlag i Stockholm søgt om tilladelse til at bringe sangen i vort blad.

NORGE I RØDT, HVITT OG BLÅTT

TEKST: FINN BØ MELODI: LARS-ERIK LARSSON

Hvor - hen du går i li - og fjell en
vin - ter - dag, en sommerkveld, ved fjord og fos - se - vell, fra
eng og mo med fu - ru - trær fra
ha - vets bryn med fis - ke - vær og til de hvi - te skjær,
mø - ter du lan - det i tre - far - vet drakt
svøpt i et gjen - skinn av flag - gets far - veprakt. Se, en
hvit - stam - met bjerk opp - i hei - en ram - mer
stri - pen av blå - klok - ker inn mot den
rød - mal - te stu - en ved vei - en, det er
flag - get som vai - er i vind. Ja, så
hvit som det hvi - te er sne - en, og det
rø - de har kvelds - so - len fått, og det
blå ga sin far - ve til bre - en, det er
Nor - ge i rødt, hvitt og blått.

Aabenraa Rederi A/S

Finlands-Konsulat

P. F. CLEEMANN

SKIBSMÆGLERFORRETNING

AABENRAA

telgr. »Cleemann»

tlf. (04) 622182 - telex 52111

Frimærkemanden

Kære kammerater, vil I ikke godt hjælpe mig med at samle frimærker til Blomsterfonden. Saml gamle brugte frimærker sammen og send dem til mig en gang imellem. Jeg lover for, at indtægten går til Blomsterfonden. Alle brugte frimærker kan bruges. Gå jeres gemmer igennem og klip frimærkerne af de gamle konvolutter. På forhånd tak alle sammen.

Ib Lærche, Immerkær, 2650 Hvidovre, tlf. (01) 75 58 03.

FRA REDAKTIONEN

Når du har læst dette nummer af vort blad, siger du antagelig, at det er godt, at vi har vort blad, for der findes jo ikke på dansk noget andet blad, der løbende bringer så mange væsentlige oplysninger i form af artikler og kortere bidrag til belysning af, hvad vi kæmpede for, og hvad vi kæmper for.

Havde vi ikke Pigtraad-Gestapofangen, var der ikke noget forum, hvor sådanne kendsgerninger kunne bringes på tryk.

Det blad, vi lægger på bordet for læserne, skabes da også gennem et bredt samarbejde, og bladets kilder er mange. Vore medarbejdere er f.eks.: Skrivende, klippende fra andre blade og mundtligt orienterede med sans for kendsgerninger. Nogle har også visionerne i behold.

Red.

Runde dage

Villy Fuglsang, Samsøgade 39, 1., 9000 Aalborg (Stutthof) 75 år 17. april (best.medl. i Stutthofforeningen).

Ida Erbstein, Gerlevvej 15, 2700 Brh. (Theresienstadt) 65 år 17. april.

Jørgen Toft, Svanevej 24, 4970 Rødby (Buchenwald) 65 år 17. april.

Helvig Aa. Andersen, Landbolystvej 16, 9330 Dronninglund, 75 år 17. april.

Ellen Jensen, Østerbro 94, 9000 Aalborg, 60 år 17. april.

E. M. Einer Dahl, Guldbergs Pl. 4, 2200 Kbh. N (Dachau 142.572) 75 år 18. april.

Carl Fr. Hansen, Bernstorffsg. 44, 9000 Aalborg, 60 år 20. april.

Anker Børge Jørgensen, Tværg. 11, 5400 Bogense (Neuengamme) 60 år 23. april.

Grethe Hessel, Lindholmsvej 75, 9400 Nørresundby, 60 år 23. april.

Palle Dannemann Johansen, Kærskiftevej 69, 2500 Valby, 75 år 25. april.

Eigil Jørgen Jørgensen, Ligustervej 9, Fløng, 2640 Hedehusene (Buchenwald) 70 år 29. april.

Sten Selmer Jørgensen, Sjællandsg. 12, 8900 Randers, 65 år 1. maj 1984.

Gunnar Christensen, Bjarnehøjvej 14, 3390 Hundested (Neuengamme-Buchenwald) 70 år 3. maj.

Rasmus Bonde-Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde (Dreibergen-Sachsenhausen) 80 år 5. maj (fmd. f. Erhvervs-hæmmede, København).

Agnes Jensen, Knud d. Storesvej 47A, 4000 Roskilde, 60 år 5. maj.

Chr. Borris, Havnøvej 2, 9200 Aalborg SV, 65 år 8. maj.

Jørgen Friis Madsen, Elmelundsvej 14, Klarskov, 4760 Vordingborg (Dachau 142.614) 70 år 13. maj.

Inger V. Christoffersen, Høkerstr. 10, Veddelev, 4000 Roskilde, 60 år 13. maj.

Carl Nielsen, Helgasvej 6, 5230 Odense M, 70 år 14. maj.

Villy Børresen, Tordenskjoldsg. 56, 8200 Århus N, 75 år 15. maj.

Aksel Willeesen, Bernadottegården, Ibsgården 228, 4000 Roskilde (Stutthof) 80 år 18. maj.

Jens Bue Pedersen, Jagtvej 219 D, 2100 Kbh. Ø, 60 år 19. maj.

Karl Larsen, Padborgvej 25, 6330 Padborg (Neuengamme 54.465) 85 år 19. maj.

Axel Aug. Larsen, Mentz Alle 2, 3250 Gilleleje (Dachau 142.607) 70 år 20. maj.

Robert Sartori, Gurrelund 1, 2660 Brøndby Str. (Stutthof) 70 år 21. maj.

H. R. Skovlund, Brandes Alle 10, 1956 Kbh. V (Neuengamme) 65 år 21. maj.

Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev (Buchenwald) 65 år 22. maj (Fmd. f. Buchenwaldforeningen og næstformand i Kammeraternes Hjælpefond).

Erik Holm, Havregårdsvej 20, 3250 Gilleleje, 65 år 23. maj.

Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup (Neuengamme-Buchenwald) 65 år 26. maj. (Fmd. f. Gestapofangerens Sjællands afd.)

Anker Præst, Ø. Sømarksvej 29, Pedersker, 3720 Åkirkeby, 65 år 26. maj.

Hans Vest, Peder Lykkesvej 61, bol. 908, 2300 Kbh. S, 75 år 26. maj.

Kristian Schütt, Ved Sønderport 5, 2300 Kbh. S, 75 år 28. maj.

Eigil Børge Nielsen, Musvågevej 11, 2400 Kbh. NV (Buchenwald) 65 år 28. maj.

Verner Christensen, Espely 42, 2610 Glostrup (Buchenwald) 65 år 29. maj.

Jørgen Nielsen, Hollænderdybet 14, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 65 år 29. maj.

Sigfred Jensen, Vænget 1, 8900 Randers, 85 år 1. juni (en af veteranerne i Gestapofangerne).

Hans Chr. Rasmussen, Gl. Kongevej 13, 6070 Christiansfeld (Neuengamme 50.420) 60 år 1. juni.

Grethe Hansen, Middelfartsvej 259, 5200 Odense V, 65 år 6. juni.

Georg Boisen, Ved Vandløbet 25, 2610 Rødovre (Neuengamme 60.743) 70 år 6. juni.

Rich. Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N, 70 år 6. juni.

Kamma Berthelsen, Guldborgsvej 2, 2000 Kbh. F, 70 år 6. juni.

Svend Nürnberg, Paris (Neuengamme) 60 år 7. juni (en af stifterne af De Erhvervshæmmede).

Villy G. Jepsen, Kongensg. 12, 9293 Kongerslev, 65 år 11. juni.

Fritz Schmidt, Aalborgg. 9, 8900 Randers, 60 år 11. juni.

Pouli Holmstol, Otto Rudsg. 34, 8200 Århus N, 75 år 14. juni.

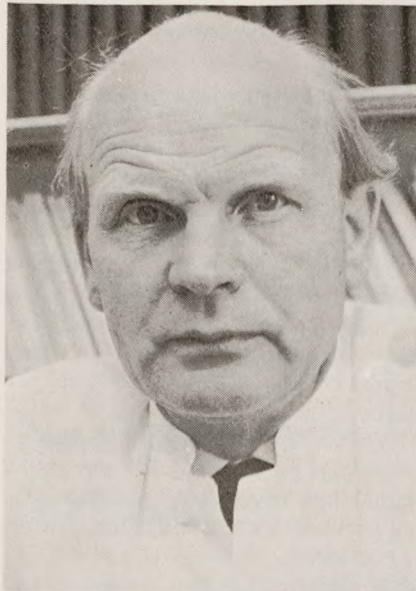
Erik Rose, Baunesvinget 7, 3540 Lyngø (Buchenwald) 70 år 14. juni.

Gunnar Elkjær Knudsen, Fennen 3, Barrit Skov, 7150 Barrit (Buchenwald) 70 år 15. juni.

S.O.S. Andersen, Lollandsg. 22, 8000 Århus C, 70 år 15. juni.

Henry Frydendal, Sct. Annag. 81, 3000 Helsingør (Neuengamme 52.495) 65 år 18. juni.

Peter Larsen, Windelsvej 61, 5000 Odense (Neuengamme 60.747) 90 år 18. juni.

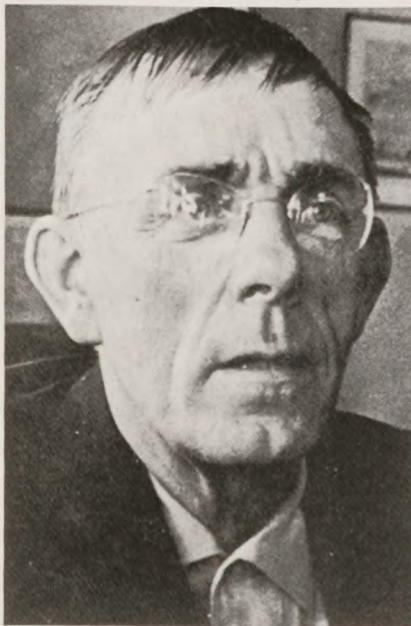
Vor fangekammerat, professor Paul Thygesen, nu Frihedsfondens lægekonsulent, fyldte nylig 70 år. Han havde bestemt frabedt sig enhver omtale deraf forud for dagen. Men da den er passeret, vover vi alligevel at notere kendsgerningen. For selv om det ligger hans natur fjernt at lade sig fejre og hylde, så er vi mange, der skylder ham tak, og som derfor også nu bagefter vil bringe ham en hilsen og lykønskning i håbet om, at han endnu i lang tid vil have energi og kræfter til at beskæftige sig med vore problemer.

Ved en privat sammenkomst undgik han selvfølgelig ikke at blive »fejret« af en kreds af venner og kolleger. Ved den lejlighed talte bl.a. Frihedsfondens formand, overlæge Jørgen Kieler, og vi tillader os at citere Kielers afsluttende ord:

»For den indignation (Paul Thygesens) er vi hundreder af ofre for besættelsestidens umenneskelighed, som aldrig vil kunne takke dig nok. Den var rettet mod besættelsesmagten, den var rettet mod dine vogtere i KZ, som du vovede at tale imod, og den var rettet mod den skæbne, som overgik mange af de overlevende modstandsfolk, fanger og søfolk. Neuromedicin blev dit speciale, men det var dine gamle lidelsesfæller, som du gav en større og større del af dit liv, dine kræfter og din viden.

Der står respekt om dit navn blandt fagfæller i ud- og indland, og du er genstand for dine patienters og dine kammeraters dybe taknemlighed. Tak og tillykke med de 70.«

Enklere og rigtigere kan det ikke siges. Vi udtrykker på vore læseseres vegne, d.v.s. dine kammeraters og klienters vegne, vor hjerteligste tak til modstandsmanden, fangekammeraten, lægen, og - ikke mindst - medmennesket Paul Thygesen. *REDAKTIONEN*

Rs. Bonde-Larsen.

Den 5. maj fylder Rasmus Bonde Larsen 80 år og kan samtidig holde 10 års jubilæum som formand for den nu selvstændige forening Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, København, der fejrer ham den 7. maj om formiddagen i foreningens lokaler.

Når det betænkes, at »Ras«, som han kaldes, med fysisk handicap efter ulykkestilfælde i barndomstiden, har overlevet tysk tugthus og kz-lejr, hvorfra han kom hjem med tuberkulose, så må man sige, at han nok er lige så sejlivet, som han efter sigende er stædig.

Før krigen gjorde han en fremragende indsats i ledelsen af »Røde Hjælp«, der bistod tyske antinazistiske flygtninge, der kom hertil. Under besættelsen var han som fagmand (typograf) med til at organisere de første illegale trykkerier. Siden blev han arresteret, kom til Dreibergeren og videre til Sachsenhausen. Efter hjemkomsten var han syg i 3 år. Men stædig, som han altså er, overlevede han og genoptog arbejdet på »Politiken«, hvor han var, til han måtte give op i 1971.

»Ras« er en ildfuld mand, der ved særlige lejligheder taler højt, undertiden

også med store bogstaver. Men selv om vi ikke altid har været eller er enige, så skal denne lykønskning ikke mangle her i bladet. *FT*

85 år

Oberst H. M. Lunding, Bækkelund, Hadsten, fyldte 85 år den 25. februar. Han gjorde i april 1940 tjeneste i generalstabens efterretningstjeneste og deltog i opbygningen af den hemmelige efterretningstjeneste til Storbritannien 1940-43 samt i udarbejdelsen af P-planen. Under rejse til Stockholm i marts 1942 befæstede Lunding samarbejdet mellem efterretningstjenesten og SOE. Han redegjorde for P-planens muligheder og opnåede, at man fra britisk side med sanktion af den britiske regering en overgang - til efteråret 1942 - holdt igen på SOE's arbejde og dæmpede agitationen over BBC for en aktivistisk kurs i Danmark, indtil man havde set P-planens muligheder nærmere an.

Efter 29. august 1943 blev Lunding arresteret, mistænkt for spionage. Han underkastedes skarpt forhør og tortur, men røbede intet af betydning, og førtes derpå til Tyskland, hvor han tilbragte årene 1943-45, først i tugthus, senere i koncentrationslejre. I maj 1945 var han en af deltagerne i en fangetransport af kendte, dødsdømte europæiske personligheder (bl.a. Leon Blum, Halder, Martin Niemöller, Hjalmar Schacht, Schussnigg, højtstående græske, italienske og engelske officerer samt deltagere i planerne bag attentatet på Hitler i juli 1941. Fangetransporten befriedes under dramatiske omstændigheder i Sydtyrol af amerikanske tropper.

*

Dette er samtidig en nekrolog, da Lunding er afgået ved døden efter dette er skrevet.

75 år

Den 17. april fylder »Fuglen« 75 år. Han kan se tilbage på et begivenhedsrigt liv. Et liv fuldt af aktivitet i arbejderbevægelsen, nationalt som internationalt.

Da Hitler og Mussolinis hære støttede general Franco i oprøret med den lovlige spanske regering var »Fuglen« en af de mange danske, der meldte sig som frivillig i den internationale brigade, hvor han på grund af en helstøbt indsats blev forfremmet til kaptajn i Brigaden.

Grundet på vestmagternes vege holdning (ikke intervention) måtte endnu et

demokrati se sig besejret af de fascistiske styrker.

Villy vendte hjem med de erfaringer, en blodig krig mod fascismen kan give. Han forstod, at Hitlers, Mussolinis og Francos krig mod det spanske folk var en generalprøve på Den anden Verdenskrig.

Derfor viede han hele sin indsats i kampen mod fascismen. Overalt i forsamlingshuse og skoler i byen og landsbyen advarede han mod den truende krig, men krigen var uundgåelig, og Villy blev et af dens ofre. Han blev i 1941 sammen med flere hundrede andre danske kommunister arresteret og indsat i Horserød og måtte senere gennem helvedet i KZ-lejren Stutthof. Hernede kom hans erfaring, hans viden og hans handlekraft ham selv og alle vi andre til gode. Han kendte tilfulde betingelserne for kampens vilkår, og han handlede derefter. Vi har så meget af takke ham for.

Vi sender dig vore varmeste lykønskninger på 75-års dagen med en hilsen til din aldrig svigtende hustru Elna, der stærkt og modigt støttede din indsats for en bedre og fredeligere verden.

Olaf Redder

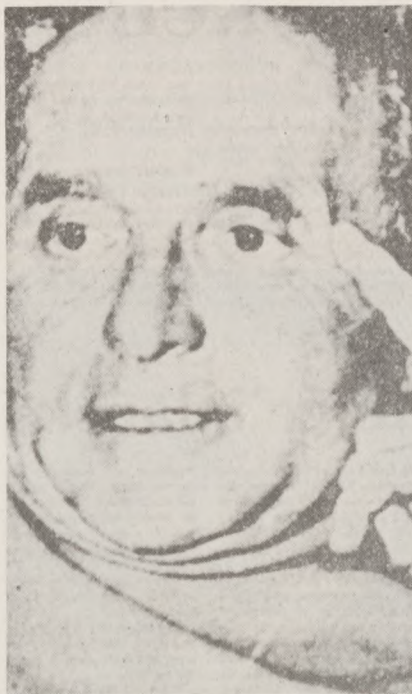
Slagteren fra Lyon stilles for fransk domstol

Fredag den 9. februar 1983 fik den nazistiske krigsforbryder Klaus Barbie sin livs chok. Kl. 9 om formiddagen forlod han under politieskorte San Pedro-fængslet i La Paz. Bolivias regering havde efter mange års diskussion forvist ham med den begrundelse, at han havde opnået boliviansk statsborgerskab på falske papirer og navn.

Han blev kørt til lufthavnen. For foden af et fransk Hercules C-130 fly sagde Bolivias informationsminister Rueda Pena på tysk til ham, at han ville blive forvist til Vesttyskland. Det tog han tilsyneladende roligt. Hans eneste bekymring var, om han skulle komme til at fryse i sit gamle fædreland.

Han blev filmet på flyrejsen. På filmen virker han sorgløs. Han stiller spørgsmål om livet i Tyskland. Hvad koster f.eks. en barbermaskine?

Han vidste ikke, at det tysktalende flypersonale, han udsurgte, var franske agenter.

Barbie - rå og snu SS-mand.

Chokket

Da flyet efter syv timer i luften lander i Cayenne i Fransk Gyana, kan Barbie i døråbningen skimte mennesker uden for. Pludselig skælver han. Han har set folk i franske politiuniformer og er blevet klar over, at Bolivia ikke har udleveret ham til Vesttyskland, men til Frankrig. Han skal dømmes for forbrydelser, han begik som Gestapo-chef i Lyon under den anden verdenskrig.

En time efter befinder han sig om bord i præsident Francois Mitterrands specialfly med kurs mod Frankrig. Inden hans dag er omme, lukkes han ind i en celle i fængslet i Lyon, byen han terroriserede som Gestapo-chef.

»Min udvisning er illegal. Løslad mig! Jeg har kun gjort min pligt som tysk soldat,« siger han om og om igen.

Men den franske regering er fast besluttet på at bringe ham for en domstol. Retssagen vil på grund af indsamling af et enormt vidnemateriale strække sig over flere uger.

Dersom den finder sted...

»Klaus Barbie« (Michel Joseph, London) fremstiller Bowie tyskeren som en rå og snu SS-mand med tusinder af menneskeliv på samvittigheden. En nazist, der lever op til sit eftermæle som »Slagteren fra Lyon«.

- Mange andre Gestapo-folk, skriver han, veg tilbage for at lade deres ondskab gå ud over børn, men ikke Barbie.

Vidner har set ham lede en aktion i Izieu, en landsby uden for Lyon, hvor jødiske børn i alderen 3 til 14 år blev taget til fange.

Landsbyens opbrugte beboere fik at vide af tyskerne, at børnene skulle evakueres »for deres egen sikkerheds skyld«. I virkeligheden blev de arresteret. 39 af dem døde i et gaskammer i Auschwitz to andre blev dræbt.

Ordren til at deportere børnene er underskrevet af Klaus Barbie. I et senere interview har Barbie sagt, at han spillede »en administrativ rolle« i sagen. Under den forestående retssag skal han møde forældre til de dræbte børn.

Ved forhør af fanger havde Barbie ofte en pige på skødet. I det ene øjeblik kunne han være elskværdigheden selv, og det andet øjeblik kunne han give ordre til tortur.

Engang spillede han melodien »Lad os tale om kærlighed« på klaveret for et af sine torterede ofre.

Hævn for Moulin

Hans brutale metoder var imidlertid effektive. Mange modstandsfolk kom til at stå ansigt til ansigt med en smilende og spotsk Barbie i Gestapohovedkvarteret. Blandt dem Jean Moulin, de Gaulles repræsentant i det tystbesatte Frankrig. Moulin blev torteret ihjel. Mitterrand hyldede Moulin, da han besøgte hans grav i Pantheon i Paris den dag, han tiltrådte præsidentposten. Det var først og fremmest for at hævne Moulin, at Mitterrand satte trumf på og gav Bolivia økonomisk støtte for at udlevere Barbie, siger Tom Bowie.

Nazistiske sympatier i Bolivia

Lidt efter lidt blev Barbie en stenrig mand på forskellige forretninger som f.eks. narkotika- og våbenhandel. Han virkede som rådgiver for forskellige bolivianske præsidenter.

Hernan Siles Zuazo, Bolivias præsident, der til sidst udleverede ham til Frankrig, gav ham i en tidligere præsidentperiode i 50erne statsborgerskab.

Barbie lagde ikke skjul på sin nazistiske sympatier i eksiltiden i Bolivia. Han sang ofte Horst Wessel sangen på værtskåp. En gang blev han efter anmodning fra Vesttysklands ambassadør smidt ud af Den tyske Klub i La Paz efter at have råbt »Heil Hitler«.

At han til sidst blev arresteret, skyldtes Beate Klarsfeld, en tysk kvinde af protestantisk oprindelse, gift med en

fransk jødisk advokat Serge Klarsfeld. Hun har viet sit liv til at opspore nazistiske krigsforbrydere i deres skjulesteder, skriver »Jyllands-Posten«.

Barbie opsporede hun i 1971, og hun gav Lyon-avisen Le Progres et tip om, at Barbie boede i Bolivia under dækningsnavnet Altmann. Det var en verdenssensation. Frankrigs præsident Georges Pompidou skrev til Bolivias præsident Hugo Banzer og bad ham udlevere Barbie. Banzer var Barbies gode ven, og han svarede nej.. Der gik 12 år, før det endelig lykkedes franskmændene at få fat i Barbie.

Nazijagten fortsætter

Israelske nazi-jægere er i gang med at undersøge hundredevis amerikanske dokumenter i håb om at skaffe beviser nok til at få fældet dom over 20 påståede krigsforbrydere, der nu er amerikanske borgere.

Israelske embedsmænd har oplyst, at en af dem er den tidligere rumænske ærkebiskop Valarian Trifa (omtalt her i bladet, nr. 5/1980, side 123). Trifa anklages for at have opfordret til antisemitiske handlinger under 2. verdenskrig. Han er nu frataget sit amerikanske statsborgerskab, fordi han har løjet om sin fortid overfor de amerikanske indvandringsmyndigheder i 1950.

De israelske myndigheder søger også for tiden at få en tidligere nazist, der nu bor i USA, udleveret til retsforfølgelse for krigsforbrydelser. Navnet er ikke offentliggjort, fordi han stadig er på fri fod og måske vil søge at undslippe.

- Vi har grund til at tro, at der er tilstrækkeligt bevismateriale til en domfældelse, siger en israelsk talsmand. Den pågældende nazist bliver så formentlig den første nazist, som retsfølges i Israel siden Adolf Eichmann i 1961 blev dømt og henrettet året efter.

Der har været nogen uenighed i Israel om, hvorvidt man skal fortsætte denne nazijagt. En pensioneret højesteretsdommer, der selv har siddet i KZ-lejr, siger således, at ingen opnår nogen tilfredsstillelse derved, og der er en masse juridiske problemer forbundet med disse sager.

Men den israelske justitsminister har derimod sagt, at der er en betydelig opdragende værdi i sådanne retssager, fordi de afslører nazitidens rædsler for de nye generationer.

Østrigs hær holder højtidelighed i Mauthausen

Den tidligere KZ-lejr Mauthausen i Østrig, hvor mange østrigere under besættelsen var indespærret, og hvor mange af dem omkom, blev efter krigen fredet og erklæret som nationalt mindested.

Her afholdes hvert år i maj en højtidelighed, der arrangeres af de østrigske fangeorganisationer i fællesskab, og altid med officiel deltagelse fra regeringen, parlamentet og det diplomatiske korps. Det er fast tradition, at dagen indledes med katolsk, protestantisk og jødisk gudstjeneste samtidig på tre forskellige steder i lejren. Derefter samles man til en fælles højtidelighed, hvor hovedtalerne altid er et regeringsmedlem og en repræsentant for fangeforeningerne.

Gennem en årrække er det blevet en tradition, at vedligeholdelsesarbejdet i lejrområdet foretages af soldater fra den østrigske hær. Og gennem den sidste halve snes år er det ligeledes blevet tradition, at officerseleverne fra Militærakademiet og eleverne fra underofficersskolen opholder sig en dag i lejren, hvor de hører om begivenhederne under den tyske okkupation i årene 1937-45, og hvor de vordende officerer og underofficerer i mindre grupper mødes med tidligere østrigske modstandsfolk og KZ-fanger.

Ny tradition skabes

Dette samarbejde har nu ført til, at østrigske værnepligtige soldater samles til en militær højtidelighed i Mauthausen, hvor de nye værnepligtige aflægger deres troskabsed. Denne højtidelighed fandt for første gang sted den 25. oktober 1983.

I højtideligheden deltog ca. 600 værnepligtige. Tilstede var Østrigs præsident, dr. Rudolf Kirschschräger, forsvarsminister Frischenschlager og den kommanderende general Bernadiner. Endvidere var der en række højere officerer, 3 æreskompagnier, de udenlandske militærattachéer samt en række politikere og repræsentanter for fangeforeningerne.

Højtideligheden indledtes med kranesnedlægning ved monumentet på appelpladsen, hvorefter der blev holdt taler af præsidenten og forsvarsministeren.

Ministeren takkede fangeorganisationerne for, at tanken om denne særlige form for højtidelighed var kommet fra dem, og for at den nu havde ladet sig realisere. Det var en spontan ide, der opstod i forbindelse med vore soldaters arbejde med vedligeholdelsen af dette mindested. Tankens høje etiske og ideelle værdi er blevet anerkendt. Derfor står her i dag 600 unge østrigere for at aflægge deres troskabsed, og hæren takker fangeforeningerne derfor. Betydningen af foranstaltningen understreges af, at den overværes af statens højeste repræsentanter med hr. forbundspræsidenten i spidsen. Vi betragter det som en helt særlig anerkendelse, og det understreger, at vor hær ikke er et fremmedelement i vor demokratiske republik. Det var måske lettere at have holdt højtideligheden på et torv, omgivet af venlige tilskuere og med flot militærmusik. Men dette er noget andet. Netop på dette sted, hvor troskabseden aflægges, hvor I forpligter jer til at forsvare vor hjemstavnns frihed, vor politiske forfatnings grundværdier, friheden til politisk at tale og handle frit, netop på dette sted måtte mange lide og dø for disse værdier.

Fangeforeningerne overrakte efter højtideligheden de værnepligtige og officererne et særligt mindehefte.

NAZISTERNES BRUG AF GAS IGEN DOKUMENTERET

Den nynazistiske propaganda fremkommer stadig med påstanden om, at der ikke blev anvendt gaskamre og giftgas i nazisternes KZ-lejre.

På initiativ af fangeorganisationerne fra Mauthausen, Auschwitz og Ravensbrück har en kreds af historikere, jurister og øjenvidner været samlet til en konference i Østrig for endnu engang at få dokumenteret, at der faktisk blev anvendt gas i en række tyske KZ-lejre.

Forsøgene med gas blev indledt i 1940 på Euthanasianstalten Brandenburg, hvor man første gang aflivede et antal tyske åndssvage. I de følgende år blev et stort antal åndssvage aflivet, ligesom der i en del KZ-lejre blev indrettet gaskamre til aflivning af fanger i massetal. Man ved også, at der i Østeuropa har været brugt ambulante gaskamre, indrettet i jernbanevogne og lastbiler.

På konferencen blev det oplyst, at der formentlig blev brugt gas sidste gang den 28. april 1945 i KZ-lejren Mauthausen.

sen i Østrig, hvor bl.a. en gruppe østrigske modstandsfolk blev aflivet. Ifølge den daværende nazistiske gauleiter Eigruber skete det for, at de allierede ikke skulle forefinde opbygningsvillige kræfter.

Konferencens resultat blev i efteråret 1983 forelagt på en pressekonference i Wien. Blandt konferencens ordførere var repræsentanten for Lagergemeinschaft Mauthausen Hermann Langbein, den østrigske hofråd Hans Marsalek, den polske professor Krysstof Dunin-Wasowicz, de franske videnskabsmænd Jean Gavard og Anise Postel-Vinay samt den østrigske universitetsprofessor dr. Weinzierl, der til afslutning erklærede, at det er sørgeligt, at det 40 år efter skal være nødvendigt stadig at fremkomme med sådanne oplysninger.

USA vil udlevere nazi-forbryder

Det amerikanske forbundspoliti har efter hårdt pres fra Israel udstedt arrestordre mod John Demjanuk, kaldet »Ivan den Grusomme«, der er anklaget for deltagelse i udryddelse af mange tusinde jøder i KZ-lejren Treblinka under 2. verdenskrig. Når han bliver fanget, vil han blive udleveret til Israel.

Han er en af de flygtede SS-mænd, der på forskellig måde undslap og gemte sig dels i Sydamerika og dels i USA, hvor nogle af dem blev rekrutteret til den amerikanske efterretningstjeneste CIA, der ønskede at udnytte deres kendskab til østeuropæiske forhold.

I byen South River findes en såkaldt hviderussisk-amerikansk klub, hvor mange af dem tidligere holdt til. De fleste er dog nu gået under jorden, da mange amerikanske politikere har rejst sagen.

Der er i vinter udkommet en bog »The Belarus Secret«, opkaldt efter den hviderussiske SS-brigade, hvorfra mange krigsforbrydere stammer. I en anmeldelse af bogen i »Politiken« har J. B. Holmgaard nævnt en række rystende enkeltheder fra bogen, der er skrevet af amerikaneren John Loftus, som i mere end to år for det amerikanske justitsministerium har deltaget i afsløringen af nazistiske krigsforbrydere i USA.

I en omtale af den nævnte klub hedder det bl.a.:

»Her kan man træffe interessante gæster. En af dem har smidt små børn i en brønd og kastet håndgranater efter dem. En anden har været bøddel i dødslejren Koldittjevo. En tredje gæst drillede en besøgende, som af gode grunde var sart og ømfindtlig, når talen kom på Holocaust, ved at tage en slagtekniv og stikke den i nogle kødlunser på frokostbordet. »Jeg ville ønske, de var jøder,« erklærede han.«

Grov jødehetz

I det sidste års tid har adskillige vesttyske jøder modtaget breve og tryksager med hetz mod jøderne. Vi bringer her et af de groveste, nemlig et terningspil i lighed med f.eks. Ludo eller Halma. Spillets navn er »Jøde, ærg dig ikke«.

Det er et spil med 6 udgangsfelter, der hver har navn efter en kendt KZ-lejr: Auschwitz, Treblinka, Buchenwald, Majdanek, Dachau og Mauthausen. Hver spiller råder over 6 brikker, der svarer til de 6 millioner omkomne jøder. Brikkerne har forskellige farver, gul, f.eks. betegner jøder, der går i synagogen, rosa er jøder der er bange, grøn er jøder, der udnytter andre, rød er politiske jøder o.s.v.

I midten af spillet findes målet, et felt med betegnelsen »Gaskammer«, og den, der først ved hjælp af terningkast får alle sine seks brikker (jøder) ind i dette felt, har vundet. I vejledningen til spillet står der: »Man begynder i det felt, der har navn efter ens yndlings-KZ og rykker så frem derfra.

GODT AT VIDE

Betaling for hjælpemidler

Hvert år pristalsreguleres en række beløb for ydelse af hjælpemidler. Fra 1. januar i år gælder følgende:

Egenbetaling for ortopædisk fodtøj

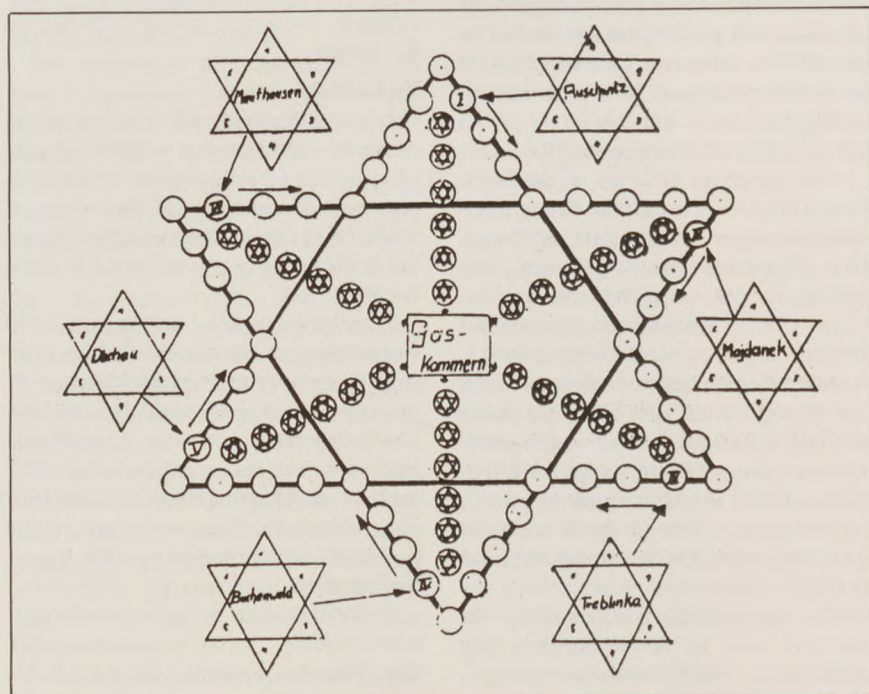
Det beløb man selv skal betale er forhøjet til 380 kr. for voksne og 200 kr. for børn og unge.

Hjælp til støttestrømper

Det beløb, der højst kan bevilges som støtte til et par støttestrømper, er forhøjet til 320 kr. + moms.

Hudpræparater

Den kvartårlige hjælp, der kan ydes personer med skæmmende hudlidelser (f.eks. modermærker), og hvor lidelsen har angrebet hoved og hals i betydeligt omfang, er forhøjet til 470 kr. + moms.

Grov jødehetz.

KAMMERAATERNE

FORTÆLLER

De talte dansk, men bar den grønne uniform

Jeg ankom til Neuengamme den første søndag efter den 15. september 1944, sammen med 195 andre fanger fra Frøslevlejren.

Det første arbejde, vi blev sat til, bestod i at bære madskåle (hundeskåle) af fajance o.l. materiale fra jernbanevogne og ind i et depot i lejren. Nogle forarbejdere og kapoer tildelte os hver en stabel, som vi så i gåsegang skulle gå med, medens de råbte los-los m.m. Det skulle helst foregå i løb.

Ved indgangen stod desuden en SS-vagt, der morede sig med at jage på os og skubbe til os med sit gevær - særligt gik det ud over de lidt ældre. Blandt dem var linimester Thomas Christiansen fra Sdr. Hostrup ved Åbenrå, møller Niels Nielsen Brodersen, Åbenrå, og sproglærer Einar Røn fra Hillerød. De tre, der alle talte perfekt tysk, forsøgte at forklare vagten, at de jo var ældre, og derfor havde svært ved at gå og balancere med sådanne ting, med det resultat, at Røn fik et slag af vagten, der med bøssekolben slog ham i ryggen, så han faldt, så lang han var, mens hele stabelen af skåle fløj til alle sider og knustes, samtidig med at vagten begyndte at sparke ham med sine støvler og på dansk råbte: - Sådan fordømte svin!«

Jeg blev nærmest chokeret, især over at høre dansk fra en vagtpost i den så forhadte grønne uniform.

Røn forsøgte at komme på benene og ville forklare sig, men da han led af nogle meget fremherskende, ukontrollable trækninger i ansigtet - troede vagtposten, at han gjorde nar af ham, og han slog nu Røn i ansigtet med hænderne.

Jeg fulgte lige efter og satte den stabel skåle, jeg havde, og ville forsøge at lægge mig imellem - for at redde Røn fra yderligere mishandling. Jeg, der var både hurtig, stærk og vejede ca. 90 kg, kunne sikkert have ordnet vagten, da jeg tilmed var rasende - men vagtposten gav mig et slag med kolben midt på bryst-

benet så voldsomt, at det standsede mig, så jeg betænkte mig så meget, at jeg i stedet for yderligere aktivitet, igen tog fat på stabelen af skåle og kom ind i rækken igen. Jeg fik ret voldsomme smerter af den omgang i lange tider, idet mit brystben tildels var brækket, og jeg har stadig en ret kraftig fortykkelse af brystbenet, som jeg har til minde om den episode resten af min levetid.

Røn var næsten mere død end le-

vende, da han endelig slap fri af vagtpostens forfølgelse - men det blev altså et møde med to dansktalende, jeg helst ville have været foruden. Måske var det heldigt, at jeg blev standset så voldsomt - for det havde selvfølgelig kun ført til helt anderledes afstraffelse af mig, såfremt jeg havde gjort vagtposten ukampdygtig.

Hans S. Bruun
KZ-fange nr. 50.451

Veras historie

Et livs indsats nu på film

Statens Filmcentral har for kort tid siden udsendt Elisabeth Rygårds og Morten Things film »Veras historie«, en film om modstandskamp. Vera, der nu er 73 år, er en af de kvinder, der trods sin anonyme tilværelse, var med til at holde modstandskampen i gang, de kvinder, hvis betydning hidtil er næsten overset af besættelsestidens litteratur.

Vera var en af dem, der husede sabo-

tører, gav dem mad og ordnede deres tøj. Den første, Vera gav husly, var den eftersøgte sabotør Børge Thing, dengang Børge Brandt, en af Bopa's ledere. Det må ikke glemmes, at selv om vi i eftertiden har været tilbøjelige til at overse disse kvinders indsats, så var Gestapo ikke i tvivl, de vurderede denne form for modstandsarbejde til dødsstraf eller i bedste fald svære tugthusstraffe (i tysk tugthus).

Vera med sin mand Thor 1936. Thor blev arresteret i 1941 og siden deporteret til KZ-lejren Stutthof.

En anden Bopa-leder, »Uffe« Horwitz, har beskrevet Vera som »Den lille stærke dame nederst i cirkus-truppen, der holder alle de andre oppe«.

Det må heller ikke glemmes, at Vera ydede sin indsats samtidig med, at hun måtte tænke på, at hendes mand, Thor Vang, var blevet arresteret allerede i 1941 og i 1943 deporteret til KZ-lejren Stuffhof. Han nåede hjem i maj 1945, befriet af sovjetiske soldater under døds-marchen fra Stutthof. Men han var smittet af KZ-lejrenes svøbe, plettyfus og døde en uge efter hjemkomsten.

Mange sabotører har i tidens løb berettet om små tildragelser fra det liv, der udfoldede sig i og omkring Veras og hendes søsters lejlighed og systue, der var mange sabotørers basis og støttepunkt. Hun måtte klare det hele, måtte gå på arbejde for at skaffe penge, måtte gøre sig gode venner med de handlende for at skaffe varer til sabotørernes forplejning - uden rationeringsmærker. Hun måtte også være i stand til at reagere hurtigt. En dag var hun på renseri med en stor, tung sabotørfrakke, og renseridamen trak forfærdet en håndgranat op af en lomme.

»Hvad er dog det?« spurgte hun.

»Ka' du ikke se det? Det er da bare en håndgranat,« svarede Vera, tog håndgranaten og stak den ned i sin egen lomme.

Men Vera vil ikke være en »helt«. Hun lægger ikke skjul på, at hun var bange, især når hun sad i timevis og ventede, når »hendes sabotører« var »på arbejde«.

Filmen viser en række originaloptagelser, således fra flere sabotageaktioner (Heiber Service, Radiofabrikken Always m.m.), originaloptagelser fra aktioner, Bopa deltog i. Ved Always er dog kun billederne fra selve branden autentiske. Ved en optagelse fra en jernbanesabotage ser man bl.a. den førnævnte »Uffe«. Lyden til sabotagen på Always er den eneste direkte reportage fra en aktion. Den blev optaget med et transportabel pladeskæreapparat af Bopa-gruppen »Det kæmpende Danmarks lydstudie« og blev udsendt over BBC få dage efter aktionen.

Der vises også nogle originale optagelser af danske nazister, hentet fra en nazistisk propagandafilm.

Filmen er en 16 mm farvefilm med 45 minutters spilletid, og den udlejes gennem *Statens Filmcentral, Vestergade 27, 1456 København K. For Jylland: Lundingsgade 33, 8000 Århus C.*

SAMMENSLUTNINGEN

Repræsentantskabsmøde

Den 13. marts holdt Fangesammenlutningen ordinært repræsentantskabsmøde i Politiforeningens lokale i Nyropsgade.

Formanden, Oskar Verner, bød velkommen og udtalte mindeord for de kammerater, der var døde i årets løb, hvorefter der var et minuts stilhed.

Til dirigent valgtes Richard Andersen, Odense (Erhvervshæmmede).

Protokollen oplæstes af sekretæren, Poul Nielsen, København (Dachauklubben) og godkendtes.

Beretningen fastslog støt aktivitet

Oskar Verner aflagde derefter beretning, hvoraf følgende skal nævnes: Vi fik opfordring til at støtte opsætning af mindetavle i Domkirken i Newcastle for de danske søfolk, der omkom under 2. verdenskrig. Det lykkedes at få Sømændenes Forbund til at yde 2000 kr. og så lagde Frihedsfonden også 2000 kr. til formålet.

Vor indsamling til dækning af særlige udgifter i forbindelse med flytningen af KZ-mindesmærket ved Helligåndskirken fik et fint resultat, og der er dannet en værdig ramme om monumentet. Hele kirkepladsen er et besøg værd, og ved samme lejlighed kan man lægge et par blomster ved monumentet. Vi er dog ikke helt tilfredse med placeringen af den sten med inskription, som vi har bekostet, og der er også et par andre ting, som vi nu må tale med menighedsrådet om.

Vi har som sædvanligt sendt 500 kr. som en slags julehilsen til personalet på de to Bernadottegårde. Rekreationsfonden har fået 40.000 kr. fra tipsmidlerne. Der kommer dog ikke så mange ansøgninger om rekreationsophold som tidligere. Rejserne er blevet dyrere og man-

ge er efterhånden blevet ældre og mere betænkelige ved sådanne rejser.

Samarbejdet med Kammeraternes Hjælpefond om vort fælles blad går stadig godt og uden gnidninger. Hele bladets administration er nu samlet hos Poul Nielsen. Abonnementstallet er ikke dårligt, men der må kunne tegnes flere, så husk det, når I møder venner og bekendte fra dengang.

Der har været nogen bekymring i forbindelse med ændringerne vedrørende vedligeholdelsen af Mindelunden i Ryvangen. Men kirkeministeren har erklæret, at der ikke sker forringelse i vedligeholdelsens standard.

Der har været møde i det fælles lovudvalg, hvor vi arbejder sammen med Frihedskampens Veteraner. Vi har her drøftet en række ønsker i forbindelse med 40-års dagen for befrielsen til næste år. Der er bl.a. enighed om, at vi skal foreslå en forbedring med hensyn til hældersgaven.

Vi kan med glæde konstatere, at der i store dele af befolkningen er et udbredt ønske om at høre om besættelsestiden og modstandskampen. I den forbindelse kan nævnes, at der i den senere tid er udsendt 4-5 bøger af kammerater fra fange- og modstandsbevægelsen, og de er blevet godt modtaget.

Fra nytår har Johs. Fosmark efter eget ønske anmodet om at blive fritaget for arbejdet med at skaffe annoncer til bladet. Han har på det område i en år-række ved siden af redaktørvirksomheden udført et meget stort og uegennyttigt arbejde, og det vil vi gerne bringe ham en hjertelig tak for.

Samarbejdet i foreningerne og bestyrelsen går godt, og jeg takker mine kammerater i bestyrelsen for den hjælp og støtte, jeg altid får til at løse problemerne.

Hermed sluttede beretningen, og ordet blev givet frit.

Frode Toft gav nogle oplysninger om Frihedsfondens arbejde, bl.a. om den igangværende store undersøgelse af krigssejlerens sociale og helbredsmæssige situation.

Jacob Jensen, Bernadottegården, Roskilde, gav oplysninger om Bernadottegården, hvor der nu bor 25 af vore kammerater, hvilket er det højeste antal

hidtil. Oplyste, at Bernadottegårdens årsbudget nu er på 22 millioner kroner.

Kai Wadsbach, Erhvervshæmmedes Omegnsafdeling, gik kraftigt ind for at søge hædersgavebeløbet reguleret.

Viggo Hansen, Erhvervshæmmede, fandt, at enker bør have mandens rente i de første tre måneder efter hans død.

Skolerne og besættelsestiden

Laurits Kjøngerskov, Rødby (Neuengammeforeningen), mente, at skolernes behandling af besættelsestidens historie er for mangelfuld.

Richard Andersen, Erhvervshæmmede, Odense, svarede hertil, at det ganske afhænger af de enkelte historielæreres holdning. Gennemgående er de unge lærere mest positive. Vor forening har mindst en gang om ugen en foredragsholder ude på en af de fynske skoler.

Poul Nielsen redegjorde for bladets økonomiske forhold. Regnskabet er pænt. Der er til dato fornyet 2040 abonnemeter, og der mangler dermed 340 for at nå sidste års tal, så det må vi gøre noget ved.

Else Drejer, Hørsholm (Landsforeningen Gestapofangerne) gav oplysning om ændringer vedrørende enkepension.

Villy Mørk, Thisted (medlem af bestyrelsen for Bernadottegården i Hadsund) omtalte Bernadottegården i Hadsund, hvor der for tiden er en halv snes af vore kammerater. Så gerne nogen støtte fra Fangesammenslutningen.

Ib Lærche, Hvidovre (Neuengammeforeningen) rettede en tak til Poul Nielsen for arbejdet med bladet.

Mogens Petersen, Vordingborg (Landsforeningen Gestapofangerne) ønskede oplysning om indtægtsgrænsen for at opnå tilskud fra Rekreationsfonden.

Bernth Johannesson, Lyngby, svarede, at for at få tilskud må man normalt ikke have større indtægt end svarende til maksimumsrenten for 100% i henhold til erstatningsloven, og dette beløb reguleres jo to gange om året.

Oskar Verner takkede for den saglige debat og svarede på enkelte spørgsmål. Med hensyn til Bernadottegården i Hadsund svarede han, at vi hører så lidt derfra, og det tager vi som udtryk for, at det går tilfredsstillende. Hvis der er noget, vi kan gøre, så er vi parat, og vi kommer gerne derover, hvis der er noget, der ønskes drøftet.

Villy Mørk takkede for tilsagnet.

Beretningen blev derefter enstemmigt godkendt.

Regnskab

Kassereren Bernth Johannesson (Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen) forelagde det reviderede og omdelte regnskab, der efter enkelte bemærkninger blev enstemmigt godkendt.

På forslag fra Arnold Jensen, Kibæk (Hannover-Stöcken-gruppen) vedtoges det igen i år at bevilge 500 kr. til Amnesty International. Samtidig vedtoges det, at dette beløb fremtidig skal betales hvert år for fremtiden.

Forslag om vedtægtsændring

Fra Neuengammeforeningen var indsendt forslag om vedtægtsændring, der skulle begrænse antallet af stemmeberettigede medlemmer i bestyrelsen.

Oskar Verner oplyste, at der forud for mødet havde været et kort ekstraordinært bestyrelsesmøde, hvor der havde været delte meninger om forslaget. Et flertal i bestyrelsen gik imidlertid imod forslaget, medens et mindretal havde taget forbehold.

Jørgen Lind, Farum, formand for Neuengammeforeningen, redegjorde for det stillede forslag, der tog sigte på at hindre, at enkelte foreninger kunne have to stemmer i bestyrelsen, nemlig sekretæren eller kassereren sammen med de pågældendes repræsentant i bestyrelsen.

Frode Toft udtalte på Stutthofforeningens vegne, at der havde været for kort tid til at behandle og overveje for-

slaget, som forekom uklart. Da en vedtægtsændring er et vigtigt og alvorligt anliggende, henstillede han, at forslaget stillede i bero, og at et udvalg gennemgik forslaget. Foreslog til udvalget Buchenwaldklubbens formand Hans Andersen og Else Drejer, Landsforeningen Gestapofangerne, der begge er jurister, suppleret med Jørgen Lind og Oskar Verner.

Else Drejer fandt ikke, at behandlingen af forslaget havde været seriøst nok og støttede forslaget om en udsættelse og en udvalgsbehandling.

Jørgen Lind meddelte derefter, at Neuengammeforeningen kunne tilslutte sig forslaget om en udvalgsbehandling.

På forslag af dirigenten vedtoges derfor uden yderligere debat det stillede forslag, idet der i den forbindelse samtidig stillede forslag om, at udvalget også overvejer at forlænge fristen for indsendelse af forslag om vedtægtsændringer.

Derefter forelagde Oskar Verner den henvendelse, der sidste år kom fra den nu selvstændige forening Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, København, der tidligere var tilsluttet Erhvervshæmmedes landsforening, men som nu søger optagelse direkte i Fangesammenslutningen.

Oskar Verner kunne meddele, at bestyrelsen indstillede til repræsentantskabet, at ansøgningen afvises.

Denne indstilling blev enstemmigt godkendt af repræsentantskabet. Det blev under den korte debat herom udtalt, at de uoverensstemmelser, der var baggrund for ansøgningen, var en sag

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MAERSK

mellem den københavnske forening og Landsforeningen, og hvis den københavnske forening ønskede samarbejde, måtte den ordne sit mellemværende med Landsforeningen i henhold til det tilbud Landsforeningens landsmøde i efteråret sendte foreningen.

Valg

På valg var sekretæren Poul Nielsen (Dachauklubben) og kassereren Bernth Johannesson (Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen). De blev begge genvalgt med akklamation.

Revisorerne Ehgon Nielsen og Jacob Jensen blev ligeledes genvalgt.

Også lovudvalget genvalgtes. Det består af Oskar Verner (Sachsenhausen), Hans Andersen (Buchenwald), Alfred Bertelsen (Erhvervshæmmede), Povl Brandt (Theresienstadt) med suppleanterne Jørgen Lind (Neuengamme), Ove Laursen (Erhvervshæmmede Sjællandsafdelingen) og Kai Wadsbach (Erhvervshæmmede Omegnsafdelingen).

Skal vi sikre os husly i den nyrestaurerede Frøslev-lejr?

Under »Eventuelt« omtalte Arnold Jensen arbejdet med at bevare Frøslevlejren og slog til lyd for, at foreningerne under en eller anden form sikrede sig husly i en af de restaurerede barakker.

Dermed var endnu et repræsentantskabsmøde bragt til afslutning, og dirigenten takkede for mødets gode forløb. Derefter kunne Oskar Verner afslutte mødet med tak til dirigenten og til Buchenwaldforeningen, der havde medvirket til, at mødet kunne holdes i det centralt beliggende lokale.

Oskar Verner takkede til sidst repræsentantskabet for den gode diskussion. Vi bør altid kunne tale sammen om de problemer, der opstår, og det har vi også gjort og skal stadig gøre til gavn for vort samarbejde og kammeratskab. -t

Februar

Formanden, Oskar Verner, gav på bestyrelsens møde referat fra et møde i det fælles lovudvalg. Bernth Johannesson aflagde beretning fra Rekreationsfonden, der i 1983 har modtaget tilskud på 40.000 kr., hvortil kommer en renteindtægt på 7.430 kr. Der er udbetalt 54.300 kr. som tilskud til 22 rekreationsophold, og de samlede revi-

sions- og administrationsudgifter har været 3.687 kr., således at der har været et underskud på 10.557 kr. Rekreationsfondens formue er nu 169.578 kr., og regnskabet er, som de foregående år, revideret af statsaut. revisor Gustav E. Hansen.

Det oplystes, at der er tydelig nedgang i antallet af ansøgninger til Rekreationsfonden, hvilket er en naturlig følge af, at vore folk er blevet ældre og derfor ikke mere så interesserede i rekreationsrejser.

Om bladet oplyste Poul Nielsen, at der foreløbig var gentegnet ca. 1900 abonnenter, og der mangler dermed ca. 500 i at nå det tidligere antal. Opfordrede alle til at virke for, at flest mulig tegner abonnement på bladet.

Jørgen Lind og Poul Nielsen redegjorde for nogle spørgsmål vedrørende KZ-monumentet ved Helligåndskirken. Der var nogen utilfredshed med den måde, hvorpå man har placeret den sten med forklarende inskription, der er bekostet gennem den af Fangesammenslutningen foranstaltede indsamling blandt bladets læsere, ligesom der endnu ikke er truffet de nødvendige tekniske foranstaltninger for, at flammen i offerskålen kan være tændt uden at beskadige og tilsmudse monumentet. Der vil nu blive rettet en henvendelse til menighedsrådet om disse spørgsmål.

Hannover-Stöcken-gruppen er af bystyret i Hannover inviteret til et besøg i Hannover i maj måned med besøg på lejrområdet ved Stöcken og kransenedlægning på Seelhorster kirkegården. Der er endvidere rundtur i byen og modtagelse på rådhuset, hvor overborgmesteren er vært ved en middag.

Det vedtoges, at Fangesammenslutningen deltager i kransenedlægningen i Frøslev i forbindelse med stævnet i Haderslev. Flere af Fangesammenslutningens bestyrelsesmedlemmer har meldt sig som deltagere i stævnet.

Fra Neuengammeforeningen var der flere meddelelser. Der afholdes internationalt Neuengammemøde i Belgien i april måned. Ved højtideligheden den 20. april ved Helligåndskirken taler L. G. Damgaard. Årets Meppentur finder sted i dagene 7.-10. september, og der er generalforsamling den 27. april. Videre oplystes, at Neuengammeforeningen overfor Bov kommune har protesteret mod den offentliggjorte lokalplan for området omkring Frøslevlejren.

Sachsenhausenforeningen har landsmøde 26.-27. marts i Odense.

Erhvervshæmmedes Sjællandsafdeling har forårsfest den 31. marts i slutning til landsforeningens sociale seminar.

Gestapofangernes Sjællandsafdeling har udsolgt alle pladser til busrejsen til Polen.

Theresienstadtforeningen har haft et vellykket bankospil, og der er generalforsamling den 28. marts. Den 15. april holdes den årlige højtidelighed på Mosaik Vestre Kirkegård.

Stutthofforeningen har årsmøde den 5. maj. -t

Marts

Mødet blev holdt forud for repræsentantskabsmødet. Formanden, Oskar Verner, forelagde et fra Neuengammeforeningen indsendt forslag til ændringer af vedtægterne, og Jørgen Lind motiverede forslaget nærmere.

En afstemning i bestyrelsen viste, at kun Neuengammeforeningens repræsentant kunne gå direkte ind for forslaget, medens 8 bestyrelsesmedlemmer gik imod og 4 bestyrelsesmedlemmer tog forbehold over for forslaget.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

FERIEHJEMMET PÅ KEGNÆS

Hermed lidt tal fra fordelingen af pladser på Kegnæs i 1984:

89 familier søgte ophold i 1984, hvor 43 uger var til rådighed. 41 har fået tildelt plads på hjemmet, af disse har 27 været fanger i koncentrationslejre i Tyskland. I alt 222 personer vil opholde sig på Kegnæs i 1984. 32 søgte ophold i en af de 7 sommerferie-uger. Bortset fra uge 49 og uge 50, som endnu er ledig (11/2-84) er hjemmet belagt til 3. januar 1985.

Der er i år fremkommet adskillige ansøgninger fra KZ-fanger, der ikke tidligere har søgt ophold på Kegnæs.

Med det store antal ansøgninger til sommerferien må man nok regne med at kunne »være heldig« omkring hvert 4. eller 5. år i ferieperioden.

I øvrigt TAK til ansøgere for mangan hyggelig telefonsnak og for forståelse fra dem, der ikke fik plads. P. Feddersen

Århus

Vi afholder ordinær generalforsamling onsdag den 25. april d.å. kl. 14.30 i kantinen på politigården.

Dagsorden i henhold til lovene.

Vi forventer stor tilslutning til generalforsamlingen, hvor vi bl.a. skal drøfte sammenkomsten den 19. september, der i år er 40 årsdagen for vor tilfangetagelse.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal indleveres til bestyrelsen senest 8 dage før generalforsamlingen. *Bestyrelsen*

Busrejse til Buchenwald

5-dages busrejse til Leipzig med besøg i Buchenwald og i udekommantostederne omkring Leipzig

Tidspunkt: 15/6-19/6 1984.

Mødetid og -sted: 15/6 1984 kl. 0630 - Bernstorffsgade (Hovedbanegården).

Hjemkomst: 19/6 1984 kl. ca. 22.15.

Rejsens pris: 1525 kr. pr. person, excl. visum 10 kr., enkeltværelse + 100 kr..

Rejsens program: I moderne turistbus kører vi over færgeren Gedser-Warnemünde til Østtyskland. Fra færgeren kører vi til Leipzig, hvor vi indlogeres i hotel Merkur, der er meget moderne med toilet og bad til samtlige værelser. I hotellet møder vi dansktalende guide, der følger os under opholdet. Vi har spist frokost på færgeren og spiser middag i hotellet.

Næste dag - 16/6 - kører vi til Weimar, hvor vi ser på byen, spiser frokost i en restaurant her, hvorefter vi tager videre til Buchenwald, og derfra kører vi tilbage til Leipzig, hvor vi spiser middag.

3. dag - 17/6 - tager vi til udekommantostederne, der ligger øst for Leip-

zig, samt aflægger besøg i Mühlberg undervejs. Frokosten spises på restaurant i Torgau, hvor vi ser mindesmærket for de allieredes troppers møde her den 25/4 1944. Udflugten slutter med tilbagekomst til hotellet i Leipzig, hvor vi spiser middag.

4. dag - 18/6 - tager vi på en tilsvarende udflugt til udstationsstederne, der ligger vest for Leipzig. Frokost i restaurant undervejs og middag på hotellet.

5. dag - 19/6 - kører vi hjem. Undervejs til Warnemünde spiser vi frokost, og her tager vi afsked med guiden, inden vi fortsætter til færgeren og videre hjem.

I rejsens pris er indregnet buskørsel, fuld pension begyndende med frokost 1. dag og afsluttende med frokost 5. dag, indkvartering i hotel Merkur, færgeudgifter, entreer, og dansktalende tysk rejseleder.

Medlemmerne i Buchenwaldklubberne i Aalborg, Århus og Odense er velkomne til at deltage i rejsen sammen med Københavns-klubbens medlemmer.

Tilmelding må ske inden 1. maj 1984 til klubbens sekretær Georg Andersen, Kongshaven 42 A, 2500 Valby, tlf. (01) 17 47 88. Tilmelding er gældende, når beløbet - efter nærmere aftale med Georg Andersen - er indbetalt på giro 6 17 60 03, Buchenwaldklubben, Herninggade 1-4 tv., 2100 København Ø.

NB: På grund af et særligt arrangement kan deltagere, der bor i Jylland, på Fyn eller på Bornholm, regne med at få rejse til København den 14/6, overnatning i hotel natten før og natten efter busrejsen, og hjemrejse den 20/6 betalt **uden forhøjelse af deltagerprisen.**

BESTYRELSEN

GENERALFORSAMLING

40-års dagen for deportationen markeres

Buchenwaldklubben afholdt ordinær generalforsamling tirsdag den 17. januar 1984 i kantinen på politistationen i Store Kongensgade. Der var mødt 70 medlemmer.

Formanden Hans Andersen bød velkommen, og Nybo Frederiksen valgtes til dirigent.

Formanden indledte sin beretning med at bede forsamlingen mindes de i årets løb afdøde kammerater, hvis navne blev nævnt.

Han fortsatte med at redegøre for, hvad der var sket i årets løb, dels klubbens egne arrangementer, der alle havde været godt besøgt, og dels arbejdet i klubben og samarbejdet med andre fangeforeninger gennem sammenslutningen og endvidere samarbejdet med de andre Buchenwald-klubber i landet. Omtalte endvidere bladet Pigtråd/-Gestapofangen og anbefalede alle at abonnere på dette udmærkede blad. Omtalte videre de planlagte arrangementer, begyndende med medlemsaften i marts, fællesmødet i Landsforbundet af Buchenwaldklubber i maj, fest i anledning af 40-års dagen for deportationen den 19. september, en påtænkt rejse til Buchenwald i juni og endelig andespillet i november.

Formanden fortsatte med at omtale korrespondancen med udenlandske kammerater, forholdene på Bernadottégården (i hvis bestyrelse han sidder) og sluttede med at takke bestyrelsen for godt samarbejde i det forløbne år.

*
(Fortsættes næste side)

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

På Buchenwaldklubbens medlemsmøde viste bl.a. Johs. Rasmussen (på billedet delvis med ryggen til) nogle af sine egne optagelser fra 20 års-dagen for Buchenwaldlejrens befrielse.

Næstformanden redegjorde for arbejdet i anledningen af festen den 19. september. Der er indledt et samarbejde med Amalienborg-klubben om dette arrangement. Der er nedsat et udvalg, sammensat af 3 medlemmer fra hver af klubberne, og vi er repræsenteret i udvalget ved næstformanden, kassereren og Hans Hasling. Der vil den 19. september blive startet med kransenedlægning om formiddagen, fest i Københavns rådhus om eftermiddagen, hvortil en række gæster indbydes, og endelig festmiddag med efterfølgende dans om aftenen, og der er indledt et omfattende arbejde for at skaffe økono-

misk dækning for hele arrangementet.

Sekretæren oplyste, at man gennem 65-Ferie havde skaffet et tilbud på en 5 dages rejse til Leipzig med besøg i Buchenwald, og med besøg i udekommendostederne omkring Leipzig. Rejsen foretages i bus og koster for de 5 dage med alt betalt 1525 kr. Han bad forsamlingen ved håndsoprækning tilkendegive, om der var interesse for gennemførelsen af sådan en rejse. Mere end halvdelen af de fremmødte tilkendegav interesse.

Efter at enkelte spillere havde fået svar af formanden, godkendtes hans

Formanden, Hans Andersen, aflægger beretning på Buchenwaldklubbens generalforsamling. Ved siden af formanden dirigenten, Johs. Nybo Frederiksen, og klubbens sekretær, Georg Andersen. (Foto: Eistrup Jørgensen)

beretning med akklamation.

Kassereren forelagde herefter regnskabet, der sluttede med en overførsel til 1984 på 30.583,91 kr. Ingen ønskede ordet til regnskabet, der godkendtes.

Kassereren ønskede ikke kontingentforhøjelse. Der var ikke indkommet forslag. Alle valg var genvalg.

Dirigenten kunne hæve generalforsamlingen kl. 20.45. *Georg Andersen*

DACHAU

Fremlæggelse af planen om Dachau-rejse i 1985

Dachau Klubben afholdt sin årlige generalforsamling onsdag den 15. marts d.å. i lokalerne i Nyropsgade. Bestyrelsen kunne glæde sig over, at 2 kammerater fra Jylland mødte op i år.

Poul Nielsen indledte med at udtale mindeord over de i årets løb afdøde kammerater. Han omtalte specielt den trofaste generalforsamlingsdeltager, Kaj Amstrup, der døde kort før jul. Kaj Amstrup havde de seneste år været dirigent ved generalforsamlingerne og på sin noble og stilfærdige måde ledet disse møder på forbilledlig vis.

I sin beretning lagde Poul Nielsen stor vægt på at få omtalt den allerede nu planlagte fællesrejse til den tidligere koncentrationslejr i Dachau omkring 40-årsdagen for lejrens befrielse den 29. april.

Trods aflysningen af den ifjor berammede rejse var han meget optimistisk med hensyn til mulighederne for at gennemføre turen til næste år, dels fordi Finansministeriet havde erklæret sig indforstået med, at tilskuddet fra ifjor gemmes til næste år, dels at arrangørerne fra 1975, Evelyn Petersen, tidligere leder af Dan-Expres og vognmand og chauffør »Claus« uopfordret havde tilbudt at arrangere en lignende tur i 1985, og endelig var der nu mere tid til at tilrettelægge det hele.

Endvidere omtalte han sit og Arvid Hemmingsens arbejde i Sammenslutningens bestyrelse, hvor man bl.a. nu begynder at tale om, hvad der skal ske omkring 40-årsdagen for Danmarks befrielse 4.-5. maj 1945.

Man har protesteret skarpt til Helligåndskirkens menighedsråd over, at problemet med »den evige flamme« stadig ikke er løst, og at den sten, vort

blads læsere har bekostet, er anbragt på en højest utilfredsstillende måde.

Han berørte endvidere Frihedsfondens økonomiske kamp for at overleve, omtalte Rekreationsfondens virke og bladet Pigtraad-Gestapofangens nye status som selvstændigt foretagende.

Beretning og regnskab blev godkendt. Alle valg var genvalg, og man sluttede som sædvanligt med »3. halvleg«, hvor man hygger sig med et par stk. smørrebrød (for egen regning) og en øl og en snaps, som klubben giver.

Snakken gik livligt, der fortaltes en masse historier, og især var Poul Riis storleverandør af beretninger og fortællinger.

Det blev sent, før de sidste deltagere tog afsked, og en dejlig aften i Dachau-Klubben var forbi.

Det synes i hvert fald

Poul Nielsen

ERHVERVSHÆMMEDE

AALBORG

Aalborg afd. af Erhvervshæmmede vil gerne minde læserne om artiklen i Pigtråd for februar 1984

»Nyt Bo - hos Nybo«

Vi har fået alt for få reaktioner efter dette tilbud om en god ferie. Det er synd og skam, hvis ikke denne mulighed udnyttes, og der er stadig plads også i de gode sommermåneder.

Snyd ikke dig selv, hvis du har mulighed for en uge på dette skønne sted.

Børge Jensen

»Pigtraad-Gestapofangen«

Vi vil bede medlemmerne slå et slag for Landsforeningens blad. Det er jo sådan, at jo større omsætning, jo bedre går det. Vi tror, de fleste af medlemmerne abonnerer på bladet, men mange

andre med lidt interesse for krigens tid m.m. kunne jo også tænkes at være interesseret. Bladet har en sådan kvalitet, at det kan begå sig hvor som helst.

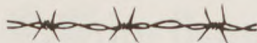
Sælg et abonnement til familie og venner - ret henvendelse hertil og du/De får tilsendt et girokort. *Børge Jensen*

Mindehøjtidelighed den 4. maj

Som tidligere vil vi også i år mødes i Mindelunden bag Ansgar kirke for at mindes vore faldne kammerater. Det bliver den 4. maj kl. 14.30. Der vil være kransenedlægning, og domprovst S. G. Geil vil holde en kort tale.

Efter højtideligheden samles vi på centret til en kop kaffe.

Foreningen af
Gestapofanger
fra besættelsen

Modstandsplatten

Nu er der kun 20 platter tilbage, så hvis du endnu ikke har sikret dig en, haster det altså meget, idet der ikke vil blive fremstillet flere.

Platten er fremstillet af Bing og Grøndahl i modstandskampens farver efter idé og skitse af Solveig Skjøtt, rentegnet af Cai Caspersen.

Pengene går til driften af »Smidstrup-hytten«, så vi fremdeles kan tilbyde vore kammerater et gratis ferieophold.

Riv nu de sidste bort ved at sende din bestilling til: Solveig Skjøtt, 02-485674. Prisen er kr. 150 + porto.

RANDERS

Nyskabelse af mindelunden i Hvidsten

Den årlige generalforsamling afholdtes på restaurant Munken den 27. februar. Foreningens formand, Else Bentzen, meddelte, at hun ikke længere kunne afse tid til at røgte formandshvervet. Som ny formand valgtes Erik Andersen (Sachsenhausen). Han har i nogle år været foreningens sekretær. Alle de øvrige valg var genvalg.

Det oplystes, at man nu kan se en af foreningens mærkesager gennem flere år ført ud i livet, nemlig rejsningen af en kampestenmur omkring mindestenen i Hvidsten for de 8, der blev dræbt af Gestapo.

Tegningen til kampestenmuren er vederlagsfrit udarbejdet af arkitekt Chr. Clausen. Muren vil blive cirkelformet og få en højde på 1,30 m. Forinden er der indhentet tilladelse fra Teknisk Udvalg og de kirkelige myndigheder. Omkostningerne er beregnet til 80.000 kr., og beløbet skaffes af bevillinger fra kirkeministeriet, kulturministeriet samt finansministeriet. Kontakterne er formidlet af Sigfred Jensen. Randers Sparekas-

TÅSTRUP REALSKOLE
ELMEALLE 17-21
2630 TÅSTRUP
TELEFON (02) 99 02 27

se yder rentefrit lån, indtil bevillingerne er hjemme. Arbejdet er i fuld gang. Man stiler mod at kunne foretage nyindvielsen den 29. juni, der er 40-års dagen for henrettelsen af de 8 fra Hvidsten.

Pladsens vedligeholdelse har hidtil ligget i hænderne på de stedlige myndigheder, der har udført arbejdet tilfredsstillende, så der ligger i dette initiativ ikke nogen kritik af deres arbejde, men man synes, at den plan, der nu føres ud i livet, er en væsentlig forbedring af mindelunden.

Lærer Østergaard, Mellerup, holdt et interessant lysbilledforedrag om mindesten, der er rejst rundt omkring i Danmark. Han sluttede i Hvidsten

*

Hvidsten-gruppen var den berømte modstandsgruppe fra landsbyen Hvidsten mellem Randers og Mariager. Den deltog i våbenmodtagelse og modtagelse af faldskærmsfolk. Blev arresteret og dømt ved krigsretsdømme 26. juni 1944 således:

Kroejer Marius Anton Pedersen Fiil, hans søn, kromedhjælper Niels Fiil og hans svingersøn, bryggeriarbejder Peter Bergenkammer Sørensen, mekaniker Johan Kjær Hansen, radioforhandler Niels Nielsen Kjær, karetmager Søren Peter Kristensen, møller Henning Andersen og dyrlæge Albert Carlo Iversen dømtes til døden og henrettedes 29. juni 1944.

Kroejerens datter Kristine Sørensen, landmand Jens Stenz og chauffør Bjarne Hyldgaard Andersen dømtes til livsvarigt tughus.

Vognmand Anders Venning Steensgaard og købmand Knud Peter Buchhorn Christensen dømtes til fire års tughus.

Servitrice Gerda Søvang Fiil, også datter af kroejeren, dømtes til to års ungdomsfængsel.

Hvidsten-folkene var med til de tidligste modtagelser af våben fra luften, der var arrangeret af godsejer Flemming Juncker og faldskærmsmanden Ole Geisler, og som tog sin begyndelse i marts 1943. Gennem et år foregik der modtagelser på en plads ved Allestrup Gård, ikke langt fra Marius Fiils kro. Containerne blev nedsænket i Allestrup Mose, våben, sprængstoffer og sommetider faldskærmsfolk, der blev kastet ned på pladsen, blev midlertidigt bragt i hus hos gruppens medlemmer.

Gruppens arrestation fandt sted efter længere tids skygning og omfattede hele gruppen på én gang.

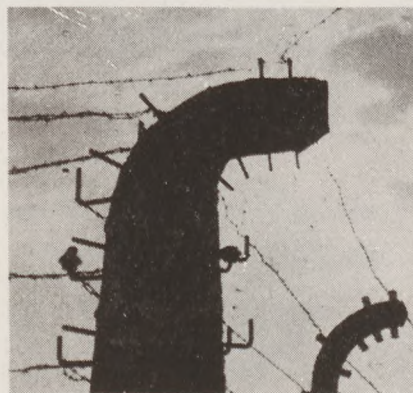
Den tyske proklamation af henrettelserne 29. juni 1944 faldt under de uroligheder i København, der i de følgende dage skulle udvikle sig til en total folkestrejke.

Gruppens arbejde og tragiske skæbne har med god ret tiltrukket sig megen opmærksomhed. Beretningen om folkene fra Hvidsten er blevet et eksempel, et enkelt og afklaret billede af modstandskampen i almindelighed som en folkelig, dansk bevægelse i samarbejde med de allierede.

NEUENGAMME

---

20. april mindes

Fredag den 20. april (Langfredag) arrangerer Neuengammeforeningen i samarbejde med Dachauklubben som sædvanlig en kort mindehøjtidelighed og kransnedlægning ved KZ-mindemærket ved Helligåndskirken i København. Ved mindehøjtideligheden taler vort bestyrelsesmedlem L. G. Damgaard.

Vi opfordrer medlemmer af alle fangeforeninger til at deltage i denne højtidelighed på årsdagen for vor hjemtransport med De hvide Busser fra Neuengamme.

STUTTHOF

Årsmøde

Stutthof-Foreningen holder årsmøde lørdag den 5. maj kl. 12 i »Land og Folk«s Hus, Dr. Tværgade 3, København. Efter mødet fællesspisning med et lækkert »tag selv« bord. Pris 100 kr. pr. deltager.

Til sammenkomsten er vore kammerater fra Horserød velkomne. Der er udsendt girokort både til indbetaling for deltagelse i fællesspisningen og for det årlige kontingent til foreningen. Der vil igen i år blive holdt et lotteri. Har du genstande, der vil egne sig som gevinster, vil kassereren med glæde modtage dem. Adressen: Ingemann Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre, tlf. (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT FORENINGEN

Søndag den 15. april kl. 11 afholdes den årlige højtidelighed ved mindesmærket på Mosaik Vestre Kirkegård i København.

FRIHEDSMUSEET

Frihedsmuseet lukker i 3 måneder

De store ombygningsarbejder på Frihedsmuseet er nu i gang. Det drejer sig både om ændringer i den bestående bygning samt bygning af to nye kældre på ialt 320 kvadratmeter. Af arkitektoniske grunde må der ikke ske tilbygning til den nuværende museumsbygning, så Frihedsmuseet går nu i bogstavelig forstand »under jorden«, hvor der i nye kælderlokaler indrettes arkiv- og materielrum, film- og fotolokale, undervisnings- og udstillingsrum. Det ene kælderrum indrettes under den store hal, medens det andet graves ned under pladsen foran museet.

Museumsleder Jørgen Barfod håber på, at museet, der indtil videre er lukket, kan genåbnes for besøgende den 1. april, men hvornår de nye lokaler kan indvies, kan man endnu intet sige om.

Foruden de nye kælderlokaler foretages nogle ombygninger i den bestående bygning, hvorved der skaffes bedre toilet- og garderobeforhold for de besøgende.

DAELLS VAREHUS

Vi skaffer penge til huse.

Tænker De på tilbygning,
ombygning eller nybygning, så kontakt

København:
Jarmers Plads 2,
1590 København V.
Tlf. (01) 12 53 00

Århus:
Åboulevarden 69,
8100 Århus C.
Tlf. (06) 12 53 00

Herning:
Viborgvej 1,
7400 Herning.
Tlf. (07) 12 53 00

Aalborg:
Algade 58,
9100 Aalborg.
Tlf. (08) 12 53 00

Odense:
Jernbanegade 16,
5100 Odense C.
Tlf. (09) 12 53 00

Ombygningen er muliggjort ved velvilje fra regeringen og finansudvalget, der har bevilget 6,7 millioner kr. til formålet. Men det rækker ikke til nyt inventar og indretning af de nye lokaler. Derfor har Foreningen Frihedsmuseets Venner iværksat en indsamling, der skal skaffe midler til denne del af opgaven. Indsamlingen forestås af et præsidium med statsministeren som formand og med Prins Henrik som protektor.

Bidrag kan sendes i check eller pr. postgiro nr. 3 02 30 60 til Frihedsmuseet, Landsindsamlingen, Churchillparken, 1263 København K. -t

8 måneders ombygning

Tirsdag den 20. marts hørte man de første dunk, da spunsvæggene blev hamret ned omkring det område ved siden af Frihedsmuseet, hvor de nye kælder til museet skal anlægges.

Indvendig er ombygningen begyndt, og den fornemme rude med Carl-Henning Pedersens glasmaleri, som den 29. august 1983 blev afsløret af Hendes Majestæt Dronningen, er blevet fjernet, for at den ikke skal komme til at lide skade under de voldsomme dunk, når spunsjernene hamres i jorden.

Den 9. april var museet igen åbent, men kun for en del af udstillingen, da den indre ombygning endnu ikke vil være tilendebragt. Det vil vare ca. 8 måneder endnu, før alt atter vil være klart på Frihedsmuseet.

**FØLG MED SOLEN
TIL**

**JERUSALEM
KIBBUTZ**

**TEL AVIV EILAT
NATHANYA**

Alle oplysninger: Deres
autoriserede rejsebureau eller

**Den Israelske
Stats Turistbureau**

Vesterbrogade 6D - 1620 Kbh. V
Tlf. (01) 12 96 80 - (01) 11 96 79

KOLLEGIERNE

Stabiliserer sin økonomi

Bestyrelsen for 4. Maj Kollegiet i Aabenraa har besluttet af udleje kollegiets store festsal til foreninger og private, som måtte ønske at benytte salen til afholdelse af private fester eller mødearrangementer, oplyser forstander, kriminalassistent Hugo Hansen.

Beslutningen vil sikkert overraske mange, men det er bydende nødvendigt, at kollegiets indtjening øges, hvis kollegiet skal overleve. Vi kan ikke ubegrænset forhøje værelsespriserne, da konkurrencen på værelsesområdet skærpes i væsentlig grad, når det nye »kommunale« kollegium med 47 boliger står klar ved Kallemosen formentlig allerede til efteråret. Behovet for yderligere 47 kollegieværelser er ikke dokumenteret. Fire af de 35 værelser på 4. Maj Kollegiet har således været ledige i december og januar, står der i en skrivelse fra kollegiet.

Udlejningen af festsalen kan foregå uden gener for kollegiets beboere. Festsalen er beliggende på 1. sal i hovedbygningen ud mod Mølleværk, hvor stueetagen er udlejet til Foreningen De Danske Børneinstitutioner og Hjemmeværnet. Kollegianerne bor i de tre sidefløje.

Kollegiet har hårdt brug for at øge sin indtjening. Tegltaget på såvel hovedbygningen som de to sidefløje og pedelbygningen skal udskiftes i år. En materialefejl er årsag til, at taget har måttet kasseres. Udskiftningen vil koste ca. 450.000 kr., og selv om teglværket bærer en del af omkostningerne, vil arbejdet stille krav til kollegiets økonomi.

MINDEORD

Rantzau J.D. Geisler

Kaptajn Rantzau J.D. Geisler blev 79 år gammel. Han vil blive husket for sin indsats under 2. verdenskrig, hvor han var en central skikkelse i danske søfolks indsats i allieret tjeneste. De 6000 danske søfolks indsats var måske det betydeligste danske bidrag til den fælles sejr over nazismen.

Den 9. april 1940 var Geisler styrmand på et DFDS-skib ved De kanari-

ske Øer, hvor han og hele hans besætning straks gik i britisk tjeneste. Senere var han selvskreven til posten som sekretær for de danske skibsofficerer i England, ligesom han blev Handels- og Industriministeriets rådgiver, da den danske stat skulle ordne de økonomiske mellemværender med de søfarende i udeflåden. Og det førte til, at han siden blev medlem af Frihedsfondens bestyrelse.

Niels Sandberg

Telefonmontør Niels Sandberg er død. Han udførte i krigens sidste år sammen med en kollega den enestående bedrift at installere lytterudstyr i tyskerne kommandocentraler i Dagmarhus, Shellhuset og Politigården. Det var den senere statsminister H. C. Hansen, der fik Sandberg ind i dette farefulde arbejde.

Niels Klitgaard

I sidste nummer af bladet bragtes meddelelse om fire Stutthoffanger, der var afgået ved døden i december. Og inden bladet var færdigtrykt, kom meddelelsen om, at Niels Klitgaard var død, 68 år.

Niels Klitgaard var før krigen tilsluttet DKP og deltog i den første tid efter besættelsen i illegalt arbejde, først illegale blade og senere oprettelse af grupper i Nordjylland. I august 1942 blev han arresteret af dansk politi, kom til Horserød, hvor han den 29. august 1943 udleveredes til det tyske sikkerhedspoliti og kort efter blev deporteret til Stutthof, hvor han var, til han i januar 1945 kom på den berygtede døds march. Den 10. marts 1943 blev han og de øvrige overlevende befriet direkte i frontlinien af sovjetiske tropper, og han kom hjem, stærkt medtaget, efter at han havde haft plettyfus.

Efter hjemkomsten tog han del i både politisk og fagligt arbejde og var i en årække DKPs repræsentant i byrådet. I 1954 valgtes han til formand for SID i Nørresundby, en af SIDs største provinsafdelinger, og her blev han år efter år genvalgt, til han i 1980 måtte træde tilbage på grund af svigtende helbred.

Kammeraternes Hjælpefond

er raske kammeraters hilsen
til de syge

Bisættelsen fandt sted fra Amts-sygehuset i Glostrup. Ved højtideligheden var SIDs ledelse og fane til stede sammen med repræsentanter for Stutt-hofforeningen, der også var mødt med fane. Mindetalen blev holdt af Frode Toft.

Verner Elius Pedersen

Den 15. februar fik vi det triste budskab, at vort medlem Verner Elius Pedersen, Plantagevej 24, Frederikshavn, var afgået ved døden i en alder af kun 57 år.

Vi sender gennem disse linier vor dybeste medfølelse med familien, det er jo svært at miste en af sine kære, ikke mindst når det sker i en så forholdsvis ung alder.

Verner opholdt sig under krigen i England, han kom over i 1942 med en fiskekutter »C. Risager« af Strandby, med denne kutter fortsatte han fiskeriet fra den engelske havn Whitehaven.

Verner var mærket fra krigens tid, ikke mindst grundet et forlis, der gav ham nervechok. Han har de senere år haft besvær med dårligt helbred, den sidste tid udartede det sig til, at han fik blodpropper.

Da jeg for nyligt talte med ham, var han dog meget optimistisk, men døden høster hårdt og brutalt, uden forvarsel døde Verner fra familien. *Børge Jensen Aalborg*

Sven Arnvig

Redaktør Sven Arnvig, Læsøgade 13, Odense, blev 80 år. Han var født i Svendborg og fik sin journalistuddannelse i fødebyen. I 1925 blev han knyttet til Fyens Tidende i Odense, hvor han i 1936 blev redaktionssekretær. Under besættelsen var Sven Arnvig aktiv i modstandsbevægelsen og måtte i slutningen af 1943 flygte til Sverige. I Stockholm blev han knyttet til det kontaktudvalg, der fungerede som forbindelsesled mellem London og den danske modstandsbevægelse.

Han var aktiv i Odense i forbindelse med Studenternes Efterretningstjeneste. På grund af, at han blev eftersøgt af Gestapo, måtte han tage til Sverige.

Kaj Amstrup

Kort før jul modtog vi i Dachau-Klubben det sørgelige budskab, at vort mangeårige medlem Kaj Amstrup pludselig var afgået ved døden, 72 år gammel. Kaj Amstrup var et usædvanlig fint menneske, der ved sin noble optræden

havde skaffet sig venner og kammerater langt ud over Dachau-Klubbens grænser. Han var en af »veteranerne« bag Nors Hovedgård, og han har sammen med andre tidligere Neuengammefanger lagt tid, kræfter og penge i at gøre den dengang forfaldne gård til et smukt og flittigt anvendt feriested for tidligere KZ-fanger. Han var stadig engageret i den selvejende institutions trivsel og deltog så sent som få dage før sin død i et bestyrelsesmøde på gården.

Han ledede sin bogtrykkervirksomhed i Langebrogade på forbilledlig vis, men var begyndt at trappe ned og havde overladt en væsentlig del af arbejdet til sønnen Peter, der nu skal føre firmaet videre. Sammen med sin Ditte nåede han at opleve mange års godt og harmonisk ægteskab i deres smukke hjem i Værlose, og naturligt nok samles vor medfølelse især om Ditte Amstrup i denne svære tid. Æret være Kaj Amstrups minde. *Poul Nielsen*

Martin Niemöller

Pastor Martin Niemöller, Vesttyskland, blev 92 år. Ja, han kaldtes stadig pastor Niemöller, selv da han til sidst fik titel af evangelisk kirkepræsident. Selv om han i nogen tid har været svagelig og sengeliggende, var han stadig den aktive og engagerede kristne pacifist. Fra sit sygeleje i Wiesbaden støttede han den vesttyske fredsbevægelses protest mod de amerikanske atomraketter.

Niemöllers liv og navn spænder vidt. Først marineofficer i Kejser Wilhelms flåde, hvor han var U-bådskommandant i 1. verdenskrig, efter krigen teolog og præst i Berlin, politisk set faktisk et stykke til højre for midten.

Men Hitlers manøvrer med at inkorporere kirken i det nazistiske system og spænde præsteskabet for den nazistiske propagandavogn fik Niemöller til at skifte standpunkt. Han blev leder af den oppositionelle Bekendelseskirke, der blev samlingssted i trediverne for de antinazistiske teologer. Selv da han blev kaldt til personlig samtale med Hitler, stod han fast på sine synspunkter til Hitlers store raseri.

Derfor blev han i 1937 arresteret og tilbragte resten af tiden i koncentrationslejrene Sachsenhausen og Dachau. Og han er nok en af de enkeltpersoner, der både i og udenfor Tyskland mest har symboliseret den tyske modstand mod Hitler og nazismen.

Tiden i KZ-lejrene gjorde ham til

Martin Niemöller.

pacifist, til fortaler for fred og for menneskerettighederne.

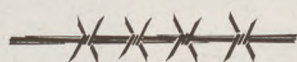
Selvbegyndende har han engang sagt: - Da nazisterne hentede kommunisterne, tav jeg, for jeg var jo ikke kommunist. Da de hentede socialdemokraterne, tav jeg, for jeg var jo heller ikke socialdemokrat. Og da de hentede katolikkerne, protesterede jeg heller ikke, for jeg var jo ikke katolik. Da de hentede mig, var der ikke længere nogen, der kunne protestere.

Han var populær, både i Øst- og Vesttyskland, selv om det ikke var alle, der var enige med ham, ja nogle hadede ham faktisk. For hans synspunkt var, at der ikke var Hitler alene, der var skyld i krigen og krigsforbrydelserne. Han fastholdt, at det tyske folk måtte bære ansvaret i fællesskab.

Han var højt hædret, både med den sovjetiske Lenin-orden i guld, med høje vesttyske ordener, og han var æresdoktor ved en række udenlandske universiteter.

Hans navn vil blive husket og savnet, for vor tids to Tysklande har ikke mange personligheder af samme format. -t

ADRESSELISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boulevard 12, 2.tv. 2450 København SV. (01) 16 60 98.

Sekr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Else Drejer, Lilian Olsen, Birgit Fischermann, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt, Arvid Hemmingsen og Ove Laursen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Johs. Damsgaard, Heringgade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Erik Richter, Klarup Kirkevej 18, 9270 Klarup. (08) 31 82 95. Giro 6 45 87 18.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. (07) 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Omegnsafdelingen:

Kontor: Kongevejen 252, 2. sal, vær. 328, 2830 Virum. Giro 8 01 17 88. Tlf. (02) 85 58 98.

Fmd.: Børge Kruse, Baunevej 8, 2650 Hvidovre. (01) 78 49 99.

Kass.: Oluf Harre, Skodsborgparken 14, 2942 Skodsborg. (02) 80 01 53.

Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundebjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde (02) 94 44 92.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58. Kontor: Centret. Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Jens Jac. Jensen, Fårbækvejen 2, 7000 Fredericia. (05) 95 79 88. Kontor: Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent onsdag kl. 14-16. Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. (05) 52 82 43.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45. Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Guldberg. (09) 25 18 29.

Aksel Jørgensen, Varnæsvej 33, 5700 Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn-ten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lem- vigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82. Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aal- borg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hamme- ricks Vej 11,2, 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag- fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammerat- ligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen, Stadi- onvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04) 58 41 65.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Randers afd.: Fmd.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers. (06) 42 67 22.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900 Randers. (06) 42 58 60.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skot- tegården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61 og (01) 50 09 70.

Kass.: Henry Clausen, Lærkevej 9, 3630 Jægerspris. (02) 33 04 43.

Århus afd.: Fmd.: Edith Johansen, Hou- gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. (06) 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER

FRA BESÆTTELSEN:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. (02) 48 56 74.

Kass.: Henning Skøtt Sørensen, Kastrupvej 78, 1.tv., 2300 Kbh. S., tlf. (01) 58 31 02.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule- vard 12, 2.tv. 2450 Kbh. SV. (01) 16 60 98.

Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29, 7100 Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Jørgen Lind, Stavnsholtvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. (09) 11 92 52.

Odense: Ewald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag- sværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.

Kass.: Herman Erbstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. (01) 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Louis Hammerichsvej 11, 2., 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe- fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård:« Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binnebal- le, (07) 98 11 95 eller Otto Laugesen, (07) 74 16 64.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Ge- stapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Hen- vendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose (02) 48 56 74.